

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

Evidenčné číslo: 103002/I/2019/36086129770964228

KLASIFIKÁCIA, OCEŇOVANIE A VYKAZOVANIE
FINANČNÝCH AKTÍV A FINANČNÝCH ZÁVÄZKOV
PODĽA IFRS 9 FINANČNÉ NÁSTROJE

Diplomová práca

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE
FAKULTA HOSPODÁRSKEJ INFORMATIKY

**Klasifikácia, oceňovanie a vykazovanie finančných aktív a
finančných záväzkov podľa IFRS 9 Finančné nástroje**

Diplomová práca

Študijný program:	Účtovníctvo a Audítorstvo
Študijný odbor:	Účtovníctvo a Audítorstvo
Školiace stredisko:	Katedra účtovníctva a audítorstva
Vedúca záverečnej práce:	Ing. Renáta Hornická, PhD.

Bratislava 2019

Bc. Michal Farkaš

Pod'akovanie

Touto cestou by som sa rád pod'akoval pani Ing. Renáte Hornickej, PhD., vedúcej mojej diplomovej práce, za odbornú pomoc pri formálnej aj obsahovej časti záverečnej práce a za cenné pripomienky, ktoré mi pomohli pri tvorbe tejto diplomovej práce.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru.

Dátum:

.....

ABSTRAKT

FARKAŠ, Michal: *Klasifikácia, oceňovanie a vykazovanie finančných aktív a finančných záväzkov podľa IFRS 9 Finančné nástroje*. – Ekonomická univerzita v Bratislave. Fakulta hospodárskej informatiky; Katedra účtovníctva a audítorstva. – Ing. Renáta Hornická, PhD. – Bratislava: FHI, 2019, 61 s.

Cieľom záverečnej práce je analyzovať finančné nástroje podľa IFRS 9 *Finančné nástroje* s bližším zameraním na klasifikáciu, oceňovanie a vykazovanie a zároveň ukázať rozdiel v prístupe k finančným nástrojom podľa IFRS 9 a IAS 39. Práca je rozdelená do troch kapitol. Obsahuje 4 schémy a 12 tabuliek. Prvá kapitola sa venuje zadefinovaniu základných pojmov, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v problematike finančných nástrojoch, charakteristike vykazovania, klasifikácie a oceňovania finančných nástrojov podľa IAS 39. V kapitole sú uvedené nedostatky štandardu IAS 39 a časový vývoj nového štandardu zaoberajúceho sa finančnými nástrojmi, IFRS 9. Druhá kapitola sa venuje hlavnému cieľu diplomovej práce a čiastkovým cieľom, ktoré boli stanovené pre jednoduchšie dosiahnutie hlavného cieľa. Zároveň uvádza metodiku práce a metódy skúmania ktoré boli použité pri tvorbe diplomovej práce. Tretia kapitola sa venuje finančným nástrojom z pohľadu IFRS 9 so zameraním na klasifikáciu, oceňovanie a vykazovanie, uvedený je taktiež model očakávaných úverových strát ktorý zaviedol práve IFRS 9. Výsledkom riešenia danej problematiky je analýza zmien, ktoré vyplývajú zo zavedenia nového štandardu IFRS 9 spolu s uvedením vplyvu jeho prvej aplikácie na konkrétnych účtovných jednotkách.

Kľúčové slová: finančný nástroj, finančné aktívum, finančný záväzok, účtovná jednotka IFRS.

ABSTRACT

FARKAŠ, Michal: Classification, measurement and recognition of financial assets and financial liabilities according to IFRS 9 financial instruments. – The University of Economics in Bratislava, Faculty of Economic Informatics; Department of Accountancy and Auditing. – Ing. Renáta Hornická, PhD. – Bratislava: FHI, 2018, 61 p.

The aim of the thesis is to analyze financial instruments under IFRS 9 Financial Instruments with a focus on classification, valuation and reporting and to show the difference in access to financial instruments under IFRS 9 and IAS 39. The work is divided into three chapters. It contains 4 schemes and 12 tables. The first chapter deals with the definition of the basic terms that are most commonly found in financial instruments, the characteristics of reporting, classification and measurement of financial instruments under IAS 39. The chapter outlines the weaknesses of IAS 39 and the development of a new standard dealing with financial instruments, IFRS 9. The second chapter is devoted to the main goal of the thesis and the partial objectives that were set for easier achievement of the main goal. At the same time, it introduces the methodology of work and methods of research used in the creation of the thesis. The third chapter deals with financial instruments from the perspective of IFRS 9 with a focus on classification, valuation and reporting, and also the expected credit loss model introduced by IFRS 9. The solution to this issue is to analyze the changes that result from the introduction of the new IFRS 9, together with the impact of its first application on specific entities.

Keywords: financial instrument, financial asset, financial liability, accountancy unit, IFRS

Obsah

Zoznam tabuliek a schém	9
Úvod.....	10
1 Súčasný stav riešenia problematiky doma a v zahraničí	12
1.1 Problematika finančných nástrojov podľa IFRS	13
1.2 Prístup k finančným nástrojom podľa IAS 39	16
1.2.1 Vykazovanie finančných nástrojov podľa IAS 39	17
1.2.2 Klasifikácia podľa finančných nástrojov IAS 39	20
1.2.3 Oceňovanie finančných nástrojov podľa IAS 39	23
1.3 Vznik nového štandardu upravujúceho finančné nástroje	28
2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania	31
3 Výsledky práce a diskusia.....	33
3.1 Prístup k finančným nástrojom podľa IFRS 9	33
3.1.1 Klasifikácia finančný nástrojov	34
3.1.2 Vykazovanie finančných nástrojov	37
3.1.3 Oceňovanie finančných nástrojov	40
3.1.4 Prechodné ustanovenia	42
3.2 Analýza zmien vo vykazovaní finančných nástrojov v účtovných závierkach vybraných účtovných jednotiek	43
Záver	56
Zoznam použitej literatúry	59

Zoznam tabuliek a schém

Tabuľka č.1: Vývoj štandardu IAS 39.....	16
Tabuľka č.2: Oceňovanie finančných aktív podľa IAS 39.....	25
Tabuľka č.3: Oceňovanie finančných záväzkov podľa IAS 39.....	25
Tabuľka č.4: Vznik štandardu IFRS 9.....	30
Tabuľka č.5: Klasifikácia finančných aktív.....	34
Tabuľka č.6: Účtovanie rozdielu vyplývajúceho z reklasifikácie finančného aktíva.....	37
Tabuľka č.7: Odhadované dopady aplikácie IFRS 9 na vlastné imanie a záväzky v individuálnej účtovnej závierke spoločnosti VÚB, a.s.....	47
Tabuľka č.8: Odhadované dopady aplikácie IFRS 9 na aktíva v individuálnej účtovnej závierke spoločnosti VÚB, a.s.....	48
Tabuľka č.9: Očakávané zmeny na finančných nástrojoch, ktoré spôsobí aplikácia IFRS 9.....	52
Tabuľka č.10: Očakávaný vplyv zmien ocenenia finančných nástrojov na odloženú daň.....	53
Tabuľka č.11: Očakávané úverové straty a ich dopad na nerozdelený zisk.....	55
Tabuľka č.12: Očakávaný vplyv na vlastné imanie banky.....	55
Schéma č.1: Rozhodovací strom pre ukončenie vykazovania finančného aktíva.....	18
Schéma č.2: Klasifikácia finančných nástrojov podľa IAS 39.....	20
Schéma č.3: Vyhodnotenie zníženia hodnoty finančného aktíva.....	27
Schéma č.4: Klasifikácie finančných záväzkov podľa IFRS 9.....	36

Úvod

Finančné nástroje predstavujú v každej účtovnej jednotke určitú časť majetku alebo zdrojov majetku, pre väčšinu týchto podnikov je problematika finančných nástrojov niečím cudzím. Väčšina z týchto podnikov disponuje iba základnými finančnými nástrojmi, pričom ich štruktúra je v porovnaní s finančnými inštitúciami značne menej diverzná a skladá sa iba z hotovosti a pohľadávok z obchodného styku na strane aktív a zo záväzkov z obchodného styku na strane pasív. V prípade niektorých účtovných jednotiek je to rozdielne a finančné nástroje môžu tvoriť podstatnú časť ich majetku a zdrojov krytia majetku. Takéto účtovné jednotky sa nazývajú finančné inštitúcie a sú to napríklad banky, poisťovne alebo burzy.

V posledných rokoch sa problematika finančných nástrojov rieši pomerne často. Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva, po anglicky International financial reporting standards, skratene IFRS, riešia túto tému dopodrobna. Štandard IAS 39, platný od roku 2005, predstavoval dlhé roky dôležitú oblasť pre všetky finančné inštitúcie na trhu.

Od roku 2009 sa však všetka pozornosť ohľadom finančných nástrojov postupne presúva na nový štandard, vydaný v tomto roku, ktorý plne nahradí štandard IAS 39. Týmto novým štandardom je IFRS 9 *Finančné nástroje*, novelizovaný v roku 2014, ktorý by mal eliminovať všetky nedostatky ktoré obsahoval IAS 39 a priniesť nové spôsoby riešenia problematiky finančných nástrojov. Aj napriek tomu, že IFRS 9 vstupuje pre väčšinu účtovných jednotiek do platnosti až účtovným obdobím začínajúcim 1. januára 2018 alebo neskôr (pre väčšinu účtovných jednotiek, pre účtovné jednotky ktorých hlavnou činnosťou sú operácie poisťného a zaistného charakteru vydala Rada pre Medzinárodné účtovné štandardy v roku 2016 možnosť odkladu do roku 2021, ktorú neskôr v roku 2018 predĺžili ešte o jeden rok, teda do roku 2022, tento odklad je spojený so štandardom IFRS 17 *Poisťné zmluvy*, vydaný v máji 2017, ktorý vstupuje do platnosti účtovným obdobím začínajúcim 1. januára 2021 alebo neskôr), proces implementácie tohto štandardu prebieha už niekoľko rokov. Zavedenie nového štandardu zaoberajúcim sa finančnými nástrojmi predstavuje v účtovnej jednotke zložitý proces na ktorý sa pripravujú niekoľko rokov dopredu, nakoľko účtovná jednotka musí dôkladne zanalyzovať všetky finančné nástroje a posúdiť, či je potrebné zmeniť ich klasifikáciu alebo oceňovanie.

Problematiku finančných nástrojov sme si vybrali na základe aktuálnosti a rozsahu využitia a uplatnenia tohto štandardu v účtovných jednotkách. Každá účtovná jednotka disponuje určitým množstvom finančných nástrojov a tie najväčšie z nich, hlavne finančné inštitúcie, majú povinnosť zostavovať individuálnu účtovnú závierku podľa Medzinárodných štandardov finančného výkazníctva. Finančné nástroje zároveň predstavujú hlavnú zložku finančného trhu, ktorý sa postupne rozširuje a dostáva do povedomia stále viac a viac ľudí, pričom ponúka rôzne možnosti využitia, či už je to možnosť zlepšenia finančnej situácie súkromným osobám, alebo rozloženie rizika pre nadnárodné korporácie. Finančné nástroje taktiež predstavujú neodmysliteľnú zložku financovania podniku, bez ktorej sa v súčasnej trhovej ekonomike nezaobíde žiadna účtovná jednotka, nehľadiac na to či je čerstvo založená alebo už funguje niekoľko rokov na trhu.

1 Súčasný stav riešenia problematiky doma a v zahraničí

Každá krajina má vlastnú legislatívu, ktorá upravuje pravidlá účtovania a hoci princípy ostávajú rovnaké, v dôsledku rôznych právnych úprav vznikajú rozdiely v účtovných závierkach. Problém vzniká, keď podniky pôsobia vo viacerých krajinách sveta a zostavujú účtovnú závierku podľa viacerých právnych noriem.

V takomto prípade vzniká investorom otázka ako správne posúdiť účtovné závierky podnikov z viacerých krajín. Z týchto dôvodov vznikli Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva (ďalej IFRS), ktoré zostavuje Rada pre Medzinárodné účtovné štandardy (IASB).

Zo začiatku vychádzali Medzinárodné účtovné štandardy (ďalej IAS), ktoré boli vydané a prijaté do roku 2001, neskôr ich nahradili IFRS, mnohé IAS sú však stále v platnosti.

IFRS predstavuje súbor štandardov, ktoré ustanovujú spôsob ocenenia a následného zobrazenia transakcií v účtovnej závierke. IFRS sú založené skôr na princípoch postupovania.

Problematika finančných nástrojov je veľmi obsiahla a preto sa jej venuje viacej štandardov. Dôležitým štandardom, ktorá riešil vykazovanie a oceňovanie finančných nástrojov bol až do konca roka 2017 štandard IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovania a oceňovanie*, ktorý stanovuje pravidlá podľa ktorých sa finančné aktíva a finančné záväzky klasifikujú do jednotlivých skupín, na základe ktorých sa ďalej odvíja ich následné ocenenie. Ďalším dôležitým štandardom ktorý sa zaoberal finančnými nástrojmi bol IAS 32 *Finančné nástroje: prezentácia*, ktorého cieľom bolo ustanoviť základné zásady prezentovania finančných nástrojov v individuálnej účtovnej závierke a konsolidovanej účtovnej závierke. IAS 32 bolo následne nahradené štandardom IFRS 7 *Finančné nástroje: zverejňovanie*, ktorý sa zaoberá povinnosťou účtovných jednotiek zverejniť nie len finančné nástroje ako položky v súvahe, ale taktiež ich význam pre finančnú situáciu a výkonnosť účtovnej jednotky a taktiež riziká ktoré so z týchto finančných nástrojov vyplývajú. Od účtovného obdobia začínajúceho 1.1.2018 alebo neskôr, vošiel do platnosti nový štandard zaoberajúci sa finančnými nástrojmi a to štandard IFRS 9 *Finančné nástroje*, ktorý plne nahrádza štandard IAS 39.

1.1 Problematika finančných nástrojov podľa IFRS

Pre správne interpretovanie informácií v účtovných závierkach účtovných jednotiek je dôležité poznať medzinárodný účtovný štandard 32 *Finančné nástroje: prezentácia*. Tento štandard mal ako cieľ vytýčené zaviesť zásady prezentovania finančných nástrojov. Využíva sa na klasifikáciu finančných nástrojov z pohľadu vydavateľa finančných nástrojov, teda emitenta. Táto klasifikácia pozostáva zo:

- finančné aktíva,
- finančné záväzky,
- nástroje vlastného imania.

Ďalej sa štandard zaoberá klasifikáciou súvisiaceho úroku, straty alebo zisku a tiež dividend a okolností, za ktorých by sa finančné nástroje mali kompenzovať.

Medzi základné definície pojmov, ktoré definuje IAS 32 a budú sa vyskytovať v štandarde IAS 39 ale aj IFRS 9 patria:

Finančný nástroj – „každá zmluva, ktorá má za následok vznik finančného aktíva pre jednu účtovnú jednotku a finančného záväzku alebo nástroja vlastného imania pre druhú účtovnú jednotku.“ (IAS 32, Definície)“ Pokiaľ existujú nejaké aktíva alebo záväzky ktoré nie sú v zmluvnej podobe, nejedná sa o finančné nástroje.

Finančné aktívum predstavuje:

- hotovosť,
- nástroj vlastného imania inej účtovnej jednotky (napr. akcie iných účtovných jednotiek),
- zmluvné právo:
 - na prijatie peňažných prostriedkov v hotovosti alebo iného finančného nástroja od inej účtovnej jednotky, alebo
 - vymeniť finančné aktíva alebo finančné záväzky s inou účtovnou jednotkou za podmienok, ktoré môžu byť pre účtovnú jednotku za určitých okolností výhodné, alebo
- zmluvu, ktorej vysporiadanie sa uskutoční alebo sa môže uskutočniť formou vlastných nástrojov vlastného imania účtovnej jednotky, a je:

- nederivátom, vo vzťahu ku ktorému účtovná jednotka je alebo môže byť zaviazaná prijať premenlivé množstvo vlastných nástrojov vlastného imania, alebo,
- derivátom, ktorého vysporiadanie sa uskutoční alebo sa môže uskutočniť inak ako výmenou pevnej sumy peňažnej hotovosti alebo iného finančného aktíva za pevný počet vlastných nástrojov vlastného imania účtovnej jednotky.

Finančným záväzkom sa rozumie:

- Zmluvný záväzok s cieľom:
 - vymeniť finančné aktíva alebo finančné záväzky s inou účtovnou jednotkou za podmienok, ktoré môžu byť pre účtovnú jednotku za určitých okolností nevýhodné, alebo,
 - dodať peňažné prostriedky v hotovosti alebo iné finančné aktívum inej účtovnej jednotke, alebo.
- Zmluva, ktorej vyrovnanie prebehne alebo môže prebehnúť formou vlastných nástrojov vlastného imania účtovnej jednotky, a je:
 - nederivátom, za ktorý je účtovná jednotka zaviazaná dodať určité množstvo vlastných zdrojov vlastného imania účtovnej jednotky, alebo,
 - derivátom, ktorého vysporiadanie sa uskutoční alebo sa môže uskutočniť inak ako výmenou pevnej sumy peňažnej hotovosti alebo iného finančného aktíva za pevný počet vlastných nástrojov vlastného imania účtovnej jednotky.

Nástroj vlastného imania je kontrakt, ktorý vyjadruje zvyškový podiel na aktívach účtovnej jednotky po odpočítaní všetkých jej záväzkov.

Reálna hodnota je cena, ktorá by sa získala za predaj aktíva alebo bola zaplatená za prevod záväzku pri riadnej transakcii medzi účastníkmi trhu k dátumu ocenenia.

Základnou zásadou podľa IAS 32 je, že finančný nástroj by sa mal klasifikovať buď ako finančný záväzok alebo ako nástroj vlastného imania podľa podstaty zmluvy, nie podľa jej právnej formy, a zároveň podľa definície finančného záväzku a nástroja vlastného imania. Účtovná jednotka rozhoduje o klasifikácii pri prvotnom vykázaní finančného nástroja. Táto klasifikácia sa následne nemení, ani v prípade zmenených okolností. Zmena je možná len v

prípade likvidácie. Príkladom takejto situácie je, aj účtovná jednotka spätne nakúpi svoje vydané finančné nástroje, ktorú už naďalej nebudú obsahovať právo predat'. Pri rozhodovaní, či je finančný nástroj finančný záväzok alebo nástroj vlastného imania však existujú dve výnimky, kedy finančný nástroj neklasifikujeme na základe podstaty zmluvy alebo jeho definície.

Finančný nástroj je nástrojom vlastného imania len vtedy, ak nástroj neobsahuje žiadny zmluvný záväzok dodať peňažnú hotovosť alebo iné finančné aktívum inej účtovnej jednotka a ak nástroj bude alebo môže byť vyrovnaný vlastnými nástrojmi vlastného imania emitenta a to buď:

- nederivát, ktorý neobsahuje žiadny zmluvný záväzok emitenta dodať variabilný počet vlastných nástrojov vlastného imania, alebo,
- derivát, ktorý bude vysporiadaný iba emitentom, ktorý si vymení pevne stanovenú sumu hotovosti alebo iného finančného aktíva za pevný počet vlastných nástrojov vlastného imania.

V roku 2005 bol novelizovaný štandard, ktorý dopĺňal určité časti IAS 32 *Finančné nástroje: prezentácia*. Štandard IFRS 7 *Finančné nástroje: zverejňovanie*, ktorý vstúpil do platnosti pre účtovné obdobia začínajúce 1.1.2009 alebo neskôr.

Štandard IFRS 7 stanovil pravidlá pre účtovné jednotky, podľa ktorých musia vo svojich účtovných závierkach poskytovať informácie, na základe ktorých dokážu externý používatelia vyhodnotiť:

- význam finančných nástrojov v celkovej finančnej štruktúre účtovnej jednotky a ich vplyv na jej výkonnosť,
- charakter a mieru rizík ktoré musí účtovná jednotka znášať v spojitosti s finančnými nástrojmi počas dĺžky vykazovania ako aj spôsob akým účtovná jednotka tieto riziká riadi.

V máji 2017 bol vydaný nový štandard, do pôsobnosti ktorého spadajú poistné zmluvy, predtým spadajúce pod štandard IFRS 4 *Poistné zmluvy*. Nový štandard s označením IFRS 17 *Poistné zmluvy* nahrádza predchádzajúci štandard IFRS 4, od účtovného obdobia začínajúceho 1. januára 2021 alebo neskôr. IFRS 17 stanovuje zásady pre vykazovanie, oceňovanie, prezentáciu a zverejňovanie poistných zmlúv.

1.2 Prístup k finančným nástrojom podľa IAS 39

Snaha o vytvorenie jednotného štandardu ktorý by riešil finančné nástroje sa datuje do 90. rokov 20. storočia. IAS 39 bol ako taký prvýkrát vydaný až v roku 1998. Predtým ako vošiel do platnosti bol viacej krát zmenený alebo doplnený. V nasledujúcej tabuľke je uvedený stručný prehľad vývoja tohto štandardu.

Tabuľka č.1: Vývoj štandardu IAS 39

Október 1984	Vydanie návrhu E26 <i>Účtovníctvo investícií</i>
Marec 1986	Prijatie IAS 25 <i>Účtovníctvo investícií</i>
September 1991	Vydanie návrhu E40 <i>Finančné nástroje</i>
Január 1994	E40 bol upravený a znova vydaný ako E48 <i>Finančné nástroje</i>
Jún 1995	Časti z E 48 týkajúce sa zverejňovania a prezentácie boli prebraté štandardom IAS 32
Marec 1997	Vydanie diskusného príspevku <i>Účtovanie finančných aktív a finančných záväzkov</i>
Jún 1998	Vydanie návrhu E62 <i>Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i>
December 1998	IAS 39 <i>Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i> (s platnosťou od 1.1. 2001)
Október 2000	Obmedzená revízia IAS 39
17. Decembra 2003	Novela IAS 39 <i>Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie</i> (s platnosťou od 1.1.2005)
31. Marca 2004	IAS 39 revidovaný aby zobrazil makro zabezpečenie (hedging)
17. Decembra 2004	Vydanie dodatku pre IAS 39 týkajúceho sa prvotného a následného vykázania zisku a straty
14. Apríla 2005	Vydanie dodatku pre IAS 39 o zabezpečení peňažných tokov
15. Júna 2005	Vydanie dodatku pre IAS 39 o reálnej hodnote
30. Júla 2008	Vydanie dodatku pre IAS 39 o opravných položkách
13. Októbra 2008	Vydanie dodatku pre IAS 39 o reklasifikácií finančných aktív
12. Marca 2009	Vydanie dodatku pre IAS 39 o vložených derivátoch v reklasifikácií finančných aktív

Zdroj: Spracované podľa článku IAS 39 – Financial Instruments: Recognition and Measurement (online). (cit. 2018-13-11). Dostupné na internete: <<https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias39>>

Tento štandard vznikol za účelom stanoviť zásady, podľa ktorých sa budú oceňovať a vykazovať finančné aktíva, finančné záväzky a vybrané zmluvy týkajúce sa nákupu alebo predaja nefinančných položiek. Pre správne pochopenie a interpretovanie tohto štandardu je potrebné najprv spoznať štandard IAS 32 *Finančné nástroje: prezentácia*, kde sú uvedené základné pojmy a definície s ktorými ďalej pracuje štandard IAS 39. IAS 32 sa taktiež zaoberá účtovaním nástrojov vlastného imania z pohľadu emitenta, ich odlíšením od finančných záväzkov a zloženými nástrojmi, ktoré kombinujú oba prvky (Svitek, 2008, str.11).

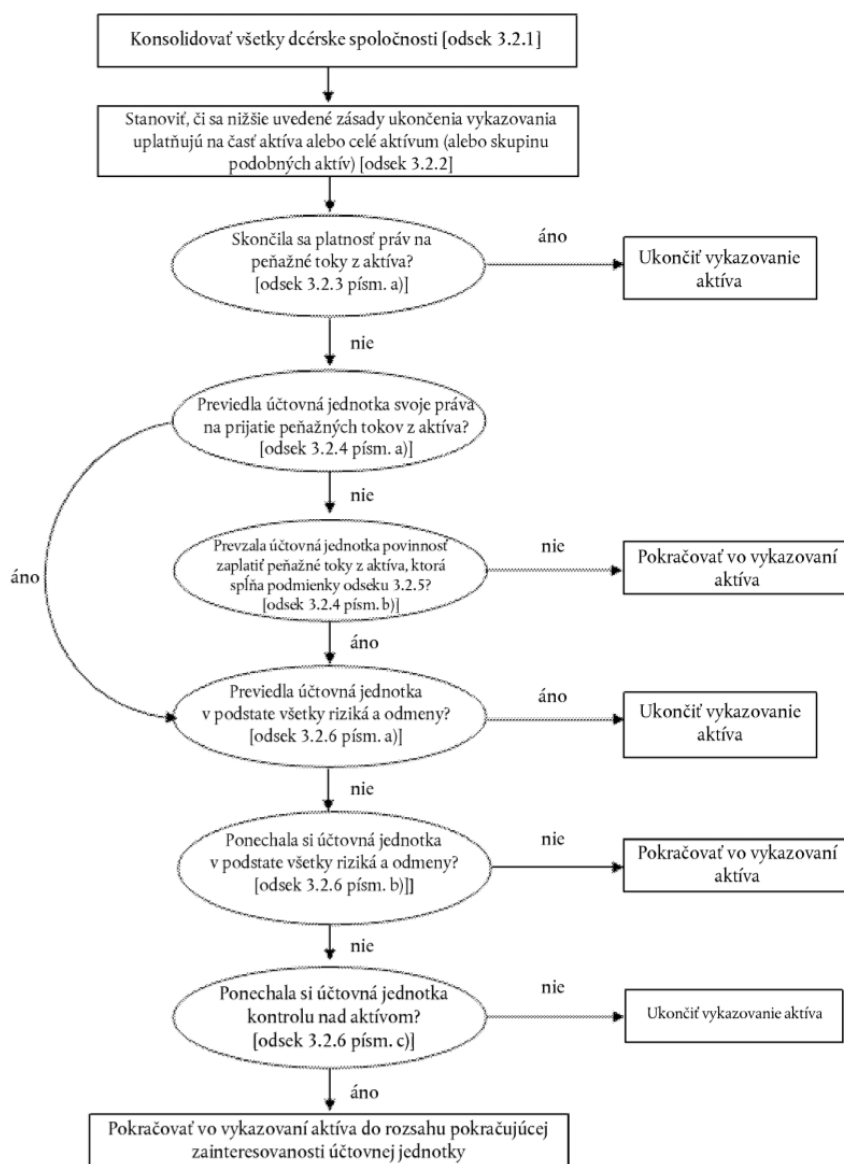
1.2.1 Vykazovanie finančných nástrojov podľa IAS 39

Prvotné vykázanie finančných nástrojov je definované stručne a jednoducho. Účtovná jednotka prvý krát vykáže finančný nástroj vo svojej súvahe v momente, kedy sa stáva stranou zmluvných ustanovení týkajúcich sa daného nástroja.

Ukončenie vykazovania je v porovnaní s prvotným vykázaním oveľa komplikovanejšie. Rozlišujeme tu ukončenie vykazovania finančných aktív a finančných záväzkov, nakoľko sa tu vyskytujú značné rozdiely.

V prípade finančného aktíva existuje okrem zoznamu pravidiel o ukončení vykazovania aj rozhodovací strom, ktorý pomáha k zjednodušeniu tohto procesu.

Schéma č.1: Rozhodovací strom pre ukončenie vykazovania finančného aktíva

Zdroj: IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*

V bežných prípadoch by bolo rozhodovanie o ukončení vykazovania jednoduché, stane sa tak buď pri splatnosti alebo predaji. V rozvinutej trhovej ekonomike však existuje veľa typov prevodov finančných aktív ktoré majú rôzne komplexné konštrukcie. Predovšetkým ide o sekuritizačné schémy, prevody s opciami. Z tohto dôvodu bol vytvorený vyššie znázornený rozhodovací strom.

Táto schéma postupne prechádza cez jednotlivé prípady, kedy môže účtovná jednotka ukončiť vykazovanie finančného aktíva na základe určitých skutočností, alebo udalostí ktoré môžu nastať. V prvých prípadoch sa zaujíma o právne záležitosti ohľadom

finančného aktíva, ako prvý rozhodovací uzol sa účtovná jednotka zaujíma, či jej skončilo právo na peňažné toky plynúce z finančného aktíva. V prípade že sa tak stalo, účtovná jednotka ukončuje vykazovanie takéhoto finančného aktíva. Ak takáto situácia nenastala, účtovná jednotka sa presúva na ďalší rozhodovací moment, ktorým je otázka, či účtovná jednotka previedla toto právo na inkasovanie peňažných tokov. Ak nie, účtovná jednotka ďalšej rieši otázku, či prevzala povinnosť zaplatiť peňažné toky z finančného aktíva. V prípade že nie, tak pokračuje vo vykazovaní aktíva, ak áno, pokračuje na ďalšiu otázku, na ktorú by sa priamo dostala keby odpovedala áno na druhú otázku, teda na otázku či účtovná jednotka previedla právo na inkasovanie peňažných tokov. V tomto bode už účtovná jednotka previedla peňažné toky na nejakú inú účtovnú jednotku, no stále je tu možnosť že môže znášať nejaké riziká, prípadne stále čerpať odmeny z finančného aktíva. Pokiaľ previedla všetky riziká aj odmeny, ukončuje vykazovanie aktíva, pokiaľ jej však ostali nejaké riziká alebo odmeny, posúva sa v rozhodovacej schéme do ďalšieho bodu, kedy musí zhodnotiť či si účtovná jednotka ponechá v podstate všetky riziká a odmeny plynúce z finančného aktíva. Ak áno, pokračuje vo vykazovaní, ak nie, dostáva sa do posledného rozhodovacieho uzlu v tejto schéme. Poslednou otázkou ostáva, či si účtovná jednotka ponechala kontrolu nad finančným aktívom. Ak nie, ukončuje vykazovanie. Ak áno, účtovná jednotka pokračuje vo vykazovaní finančného aktíva v rozsahu, v ktorom je v danom finančnom aktíve zainteresovaná.

Ako je z tohto rozhodovacieho stromu vidieť, v účtovnej jednotke môže nastať situácia, kedy už nečerpá žiadne výhody z finančného aktíva, no zároveň z neho neplynú v podstate žiadne riziká, no aj napriek tomu toto finančné aktívum ďalej vykazuje, pokiaľ má nad takýmto finančným aktívom stále určitý stupeň kontroly.

Účtovná jednotka prestáva vykazovať finančný záväzok ak zanikne, čo sa môže stať ak nastane jeden z týchto troch prípadov:

- splnenie povinnosti špecifikovanej v zmluve,
- zrušenie povinnosti špecifikovanej v zmluve,
- skončenie platnosti povinnosti špecifikovanej v zmluve.

1.2.2 Klasifikácia podľa finančných nástrojov IAS 39

Finančné nástroje sa klasifikujú rozdielne zo strany aktív a zo strany záväzkov. V oboch prípadoch však platí, že portfólio klasifikácií je založené na spôsoboch oceňovania, ktoré sa na ne aplikujú. Účtovná jednotka nie je povinná prezentovať toto portfólio podľa rovnakých názvov v účtovnej závierke, ak však účtovná jednotka používa inú štruktúru portfólia, je povinná uviesť tieto zmeny ako súčasť poznámok účtovnej závierky.

Schéma č.2: Klasifikácia finančných nástrojov podľa IAS 39

Finančné aktíva	Finančné záväzky
• Finančné aktíva oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia • Investície držané do splatnosti • Úvery a pohľadávky • Finančné aktíva k dispozícii na predaj	• Finančné záväzky oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia • Ostatné finančné záväzky

Zdroj: Spracované podľa IAS 39 *Finančné nástroje: vykazovanie a oceňovanie*

Finančné aktíva a záväzky oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia

V tejto triede sú finančné aktíva aj záväzky definované spoločne, vzhľadom na rovnaké znaky. Táto skupina sa však rozdeľuje na ďalšie dve skupiny, ale vzhľadom na rovnaký spôsob oceňovania bolo rozhodnuté, že ostanú ako jedna skupina, aby sa tým zbytočne nezvýšil počet skupín finančných aktív. Tieto dve skupiny sú (Svitek, 2008, str.44):

a) finančné aktíva a finančné záväzky držané na obchodovanie,

Tieto finančné nástroje sa držia predovšetkým s cieľom generovať zisk buď z krátkodobých pohybov cien alebo z marže dílera. Avšak nemusí ísť vždy iba o krátkodobú transakciu. V prípade akcie môže nastať situácia, kedy sa výsledkom zmien na trhu dočasne zníži jej cena. Akcia sa teda predá až neskôr, keby budem možné z jej predaja vygenerovať zisk. Kľúčový je fakt, že jej obstaranie prebehlo so zámerom generovať zisk v krátkom období.

Ďalej sem patria všetky deriváty, okrem takých, ktoré sú určené na hedging, ktoré spĺňajú podmienky efektívnosti, a ďalej také, ktoré spĺňajú podmienky finančnej záruky.

b) finančné aktíva a finančné záväzky oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia pri prvotnom vykázaní

Účtovná jednotka sa môže rozhodnúť oceňovať v reálnej hodnote v prípade, že týmto spôsobom výrazne eliminuje nesprávnosti v oceňovaní alebo vykazovaní finančných aktív a záväzkov. Ak takto preceníme určité aktíva alebo záväzky, nemusíme to aplikovať na všetky aktíva a záväzky rovnakého typu. Stačí ak sa ocenenie reálnou hodnotou aplikujeme na tie, ktoré spôsobujú nesúlad. Toto oceňovanie je však zakázané v prípade pri niektorých investíciách, kedy nemajú kótovanú cenu, vtedy nie je možné takéto finančné nástroje spoľahlivo oceniť v reálnej hodnote.

Investície držané do splatnosti

Do tejto skupiny boli zaradované nederivátové finančné aktíva, ktoré majú fixné alebo stanoviteľné platby a pevne určenú, teda fixnú splatnosť, ktoré účtovná jednotka plánuje a zároveň dokáže držať do ich splatnosti. Zároveň teda nie sú pri prvotnom vykázaní ocenené reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia a nespĺňajú definíciu úverov a pohľadávok.

Pod kritériom fixné a stanoviteľné platby rozumieme také platby, pri ktorých je v zmluve jasne definované časové obdobie platieb a ich suma, teda úroky a istinu. Do tejto skupiny teda patria iba dlhové nástroje. Nepatria sem však:

- akcie, pretože nakoľko nemajú presne stavenú splatnosť ani výnos (až na výnimku niektorých prioritných akcií),
- dlhový nástroj, ktorý nemá fixne stanovenú splatnosť a zisk z neho tvoria iba úroky.

Ďalej uvedená podmienka plánovania a schopnosti držať finančné aktívum do splatnosti platí v prípade, aj účtovná jednotka nemá v úmysle predat' finančné aktívum ani v prípade, že nastane kladný vývoj na finančnom trhu (zmena úrokových mier, rizika, likvidných potrieb). Taktiež musí byť účtovná jednotka schopná vyčleniť dostatočné množstvo financií na financovanie investície počas celej splatnosti. Toto je dôležité zvážiť predovšetkým pre nefinančné podniky, nakoľko takáto investícia by mala byť financovaná

len dlhodobu voľným kapitálom, nie prevádzkovým. Schopnosť držať finančné aktívum sa zároveň posudzuje každýmkrát pri zostavovaní súvahy, nie iba pri prvotnom vykázaní.

Úvery a pohľadávky

Kritériá sú veľmi podobné ako u investícií držaných do splatnosti. Opäť sa jedná o nederivátové finančné aktíva, ktoré majú fixné ale určiteľné platby a fixnú splatnosť. Zároveň nie sú kótované na aktívnom trhu a pri prvotnom vykázaní sa nepoužilo ocenenie reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia. Do tejto skupiny zaraďujeme mnohé dlhové nástroje, ako napríklad:

- úvery,
- dlhové cenné papiere nekótované na aktívnom trhu,
- vklady v bankách,
- pohľadávky.

Finančné aktíva k dispozícii na predaj

Posledná skupina finančných aktív slúži pre zaradenie tých, ktoré nespĺňajú kritériá prechádzajúcich skupín. Môžu sem patriť ako úvery a pohľadávky tak aj finančné aktíva držané do splatnosti. Túto skupinu je vhodné využiť v prípade, kedy účtovná jednotka obstaráva finančné aktívum, ale ešte presne nevie ako s ním chce naložiť, či ho držať do splatnosti alebo ho čo najrýchlejšie predat' za účelom dosiahnutia čo najvyššieho zisku. Táto skupina sa preto považuje za tzv. zvyškovú skupinu (Svitek, 2008, str. 57).

Ostatné finančné záväzky

Táto skupina nie je v IAS 39 presne zadefinovaná, slúži ako zostávajúca skupina pre zaradenie tých finančných záväzkov, ktoré nespĺňajú kritériá oceňovania v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia. Tieto ostatné finančné záväzky sú ďalej vymedzené pri oceňovaní.

1.2.3 Oceňovanie finančných nástrojov podľa IAS 39

Oceňovanie predstavuje najrozsiahlejšiu časť štandardu. Táto časť je rozdelená podľa času, kedy sa oceňovanie uskutočňuje. Rozoznávame teda prvotné ocenenie a následné ocenenie. Ďalej sa definuje zníženie hodnoty a kurzové rozdiely pri oceňovaní finančných nástrojov v cudzej mene.

Na začiatok je dôležité zadať oceňovacie hodnoty, s ktorými štandard IAS 39 pracuje. Základnými hodnotami sú amortizovaná hodnota a reálna hodnota.

Amortizovaná hodnota

„Amortizovaná hodnota finančného aktíva alebo záväzku je suma, v ktorej je finančné aktívum alebo záväzok ocenený pri prvotnom vykázaní, znížená o splátky istiny, znížená alebo zvýšená o kumulovanú amortizáciu rozdielu medzi touto počiatočnou hodnotou a hodnotou pri splatnosti použitím metódy efektívnej úrokovej miery a znížená o akúkoľvek sumu (priamo alebo prostredníctvom účtu opravných položiek) v dôsledku zníženia hodnoty alebo nevymožiteľnosti“ (IAS 39, Definície)

Na správny výpočet amortizovanej hodnoty sa používa metóda efektívnej úrokovej miery. Efektívna úroková miera predstavuje percento, ktorým sa diskontujú odhadované budúce peňažné toky počas celej doby životnosti, poprípade iba na kratšie obdobie pre spresnenie hodnoty. Štandard predpokladá, že očakávaná životnosť sa dá väčšinou spoľahlivo odhadnúť.

IAS 39 jasne stanovuje, že pri prvotnom vykázaní sa všetky finančné nástroje oceňujú jednotne reálnou hodnotou. Pre prvé zaúčtovanie finančného nástroja je právna stránka transakcie nadradená momentu hotovostnej úhrady. Zohľadňujeme tu teda čas uzatvorenia kontraktu. Väčšinou pri prvotnom ocenení platí, že transakčná cena sa rovná reálnej hodnote, ocenenie je v tomto prípade jednoduché a prípadne zmeny môžu nastať iba pri korigovaní transakčných nákladov. Môže však nastať situácia, kedy sa transakčná cena nerovná reálnej hodnote.

Ak nastane takýto prípad, účtovná jednotka si môže vybrať niektorý z nasledujúcich spôsobov ocenenia finančného nástroja:

Stanovenie prvotného ocenenia podľa inej trhovej ceny toho istého nástroja. Keď zoberieme do úvahy cenné papiere, môže nastať situácia, kedy účtovná jednotka obstará cenný papier za dohodnutú obstarávaciu cenu, teda transakčnú cenu. Účtovná jednotka však

môže mať prístup na viacero finančných trhov, na ktorých môže byť cena toho istého cenného papiera rozdielna.

Stanovenie prvotného ocenenia na základe oceňovacieho modelu s trhovými vstupmi. Nazýva sa taktiež *zisk/strata prvého dňa*. Finančný nástroj sa môže účtovať aj v inej ako transakčnej sume, ak ide o reálnu hodnotu stanovenú oceňovacím modelom, ktorá je založený výhradne na trhových vstupoch.

Následné ocenenie vyjadruje spôsob oceňovania po prvotnom vykázaní až do momentu kedy finančný nástroj prestaneme vykazovať. S následným oceňovaním do veľkej miery súvisia skupiny, do ktorých sa finančné nástroje klasifikujú. Podľa toho, v ktorej skupine je finančný nástroj zaradený, sa uplatňuje príslušný oceňovací princíp.

Vo väčšine prípadov ocenenia finančných aktív používa účtovná jednotka precenenia na reálnu hodnotu, s výnimkou týchto finančných aktív (IAS 39, ods. 46):

- úverov a pohľadávok, ktoré sa oceňujú v amortizovanej hodnote pri použití metódy efektívnej úrokovej miery,
- investícií držaných do splatnosti, ktoré sa oceňujú v amortizovanej hodnote pri použití metódy efektívnej úrokovej miery,
- investícií do nástrojov vlastného imania, ktoré nemajú cenu kótovanú na aktívnom trhu a ktorých reálnu hodnotu nemožno spoľahlivo určiť, a derivátov, ktoré sú na ne naviazané a musia sa vysporiadať dodaním takýchto nekótovaných nástrojov vlastného imania; tieto sa oceňujú v obstarávacej hodnote

Pri následnom ocenení finančných záväzkov použije účtovná jednotka amortizovanú hodnotu pri použití metódy efektívnej úrokovej miery, s výnimkou:

- finančných záväzkov oceňovaných v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia,
- finančných záväzkov, ktoré vzniknú, keď prevod finančného aktíva nespĺňa podmienky na ukončenie vykazovania, alebo pri ktorých sa použije prístup pokračujúcej zainteresovanosti,
- zmlúv o finančnej záruke,
- príslubov poskytnúť úver s úrokovou mierou nižšou, ako je trhovú úrokovú mieru.

V nasledujúcej tabuľke je stručne zhrnuté oceňovanie finančných aktív.

Podľa IAS 39. Finančné aktíva sú to rozdelené do jednotlivých skupín ako to uvádza IAS 39, ku každej skupine sú uvedené oceňovacie veličiny podľa toho, či ide o prvotné alebo následné ocenenie.

Tabuľka č. 2: Oceňovanie finančných aktív podľa IAS 39

Skupina finančných aktív	Prvotné ocenenie	Následné ocenenie
Oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia	Reálna hodnota	Reálna hodnota
Investície držané do splatnosti	Reálna hodnota + transakčné náklady	Amortizovaná hodnota
Úvery a pohľadávky	Reálna hodnota + transakčné náklady – poplatky	Amortizovaná hodnota
K dispozícii na predaj	Reálna hodnota + transakčné náklady (pri dlhových nástrojoch – poplatky)	Reálna hodnota

Zdroj: Spracované podľa schémy SVITEK, M. 2008, str. 115.

V poradí druhá tabuľka slúži, podobne ako prechádzajúca, na prehľadné zobrazenie delenia a ocenenia, v tomto prípade, finančných záväzkov.

Tabuľka č. 3: Oceňovanie finančných záväzkov podľa IAS 39

Skupina finančných záväzkov	Prvotné ocenenie	Následné ocenenie
Oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia	Reálna hodnota	Reálna hodnota
Ostatné finančné záväzky	Reálna hodnota – transakčné náklady + poplatky	Amortizovaná hodnota

Zdroj: Spracované podľa schémy SVITEK, M. 2008, str. 115.

Zníženie hodnoty finančného aktíva

Môžu nastať prípady, kedy sa v priebehu vykazovania finančného aktíva, zníži jeho účtovná hodnota. Kvôli tejto skutočnosti musí účtovná jednotka na konci každého účtovného obdobia posúdiť, či existuje akýkoľvek objektívny dôkaz, podľa ktorého by sa dala objektívne stanoviť výška straty z tohto zníženia.

K zníženiu účtovnej hodnoty finančného aktíva prichádza v prípade, ak nastala nejaká stratová udalosť po prvotnom vykázaní, ktorá ovplyvnila očakávané budúce peňažné toky.

Za objektívne dôkazy o znížení účtovnej hodnoty považujeme (IAS 39, ods. 59):

- významné finančné problémy emitenta alebo dlžníka,
- porušenie zmluvy, ktoré má za dôsledok nesplatenie úroku alebo istiny,
- veriteľ poskytne dlžníkovi určitú úľavu. Táto úľava je poskytnutá iba v prípade že sa dlžník nachádza v nepriaznivej finančnej situácii,
- začína byť pravdepodobné, že dlžník vyhlási bankrot alebo do inej formy finančnej reorganizácie,
- zánik aktívneho trhu pre dané finančné aktívum
- existujú dôkazy, že v budúcnosti nastane merateľný pokles finančných tokov z finančného aktíva.

V slovenských podmienkach sa pri znížení hodnoty aktíva vytvára opravná položka. IAS 39 stanovuje, že účtovná hodnota finančného aktíva sa môže znížiť priamo oproti účtu finančného aktíva alebo nepriamo pomocou opravnej položky. Toto zníženie sa vykazuje ako strata zo zníženia hodnoty.

Schéma č.3: Vyhodnotenie zníženia hodnoty finančného aktíva

Zdroj: Spracované podľa IAS 39

Schéma č.3 predstavuje zjednodušený postup, ktorý by mal slúžiť pri rozhodovaní, či sa hodnota finančného aktíva naozaj trvalo znížila. Vzhľadom k tomu že sa nejedná o žiadny rozhodovací strom ako v prípade schémy č.1, účtovná jednotka musí posúdiť či nastali všetky uvedené skutočnosti, vtedy vznikne zníženie hodnoty finančného aktíva.

1.3 Vznik nového štandardu upravujúceho finančné nástroje

V roku 1998 vydala IASB štandard IAS 39 s cieľom definovať princípy pre vykazovanie, ukončenie vykazovania a oceňovanie finančných nástrojov. Postupne bol tento štandard dopĺňaný a aktualizovaný čo bola reakcia na stále sa meniace ekonomické prostredie. Zmena prišla v roku 2008, kedy vypukla finančná kríza. V tomto roku sa rozhodla IASB vydať nový štandard, ktorý sa bude zaoberať finančnými nástrojmi. Finálna verzia nového štandardu IFRS 9 bola novelizovaná v júli 2014, nahrádzajúc IAS 39, ale účinnosť nastala až od 1.1.2018.

IFRS 9 priniesla odpoveď na problémy ktoré priniesol IAS 39 a to hlavne priveľmi komplikované klasifikovanie a následne oceňovanie a aplikácia finančných nástrojov a absencia modelu očakávaných strát. Klasifikovanie finančných nástrojov sa postupom času stalo tak komplikované, že bolo pre externých užívateľov príliš ťažké zorientovať sa v účtovných závierkach. Ako dôsledok priveľmi komplikovaných pravidiel klasifikácie bolo veľa finančných aktív zaradených do skupiny finančné aktíva k dispozícii na predaj, nakoľko táto skupina slúžila ako "kôš" pre také finančné aktíva, ktoré účtovná jednotka nevedela nikam inak zaradiť. Z tohto dôvodu bolo v štandarde IFRS 9 upravené klasifikovanie a teda aj oceňovanie finančných nástrojov.

Najpodstatnejším nedostatkom IAS 39 bolo že nepočítalo so stratami až do momentu kedy nastali, čo bolo pre používateľov informácií z účtovných závierok už neskoro. Najviac sa to ukázalo počas už spomínanej krízy, kedy začali finančné inštitúcie vykazovať mnohonásobne vyššie straty ako predtým, bez nejakého skoršieho indikátora. IFRS 9 zaviedol nový model, ktorý rieši vykazovanie strát zo zníženia hodnoty (ECL model – the expected credit losses model). Tento model je založený na tom, že účtovné jednotky sú povinné vykazovať stratu hneď v prvý deň vykázania finančného nástroja.

IASB vydala 12. novembra 2009 IFRS 9 *Finančné nástroje* ako prvý krok vo svojom projekte, ktorý nahradil IAS 39 *Finančné nástroje: Vykazovanie a oceňovanie*. IFRS 9 zaviedol nové požiadavky na klasifikáciu a oceňovanie finančných aktív, ktoré sa museli uplatňovať od 1. januára 2013, pričom predčasné prijatie bolo povolené. Proces vydania IFRS 9 bol však dlhý a komplikovaný a ešte počas vývoja tohto štandardu nastalo viacej zmien, ktoré niekoľko krát oddialili dátum platnosti tohto štandardu. Dňa 28. októbra 2010 IASB novelizovala IFRS 9, ktorý obsahoval nové požiadavky na účtovanie finančných záväzkov a prenesenie požiadaviek IAS 39 na ukončenie vykazovania finančných aktív a

finančných záväzkov. V roku 2011 nastali opäť úpravy, kedy IASB vydala dňa 16. decembra povinné dátumy vykazovania a zverejnenia zmien a doplnení (zmeny a doplnenie IFRS 9 a IFRS 7), ktoré zmenili a doplnili dátum účinnosti IFRS 9 na ročné účtovné obdobia začínajúce 1. januára 2015 alebo neskôr a upravili úľavu od prepočítavania porovnateľných údajov a súvisiacich zverejnení v spojitosti s IFRS 7. Dňa 19. novembra 2013 IASB vydala IFRS 9 Finančné nástroje (zabezpečovacie účtovníctvo a zmeny a doplnenie k IFRS 9, IFRS 7 a IAS 39), ktorým sa mení a dopĺňa IFRS 9 tak, aby zahŕňal nový všeobecný model zabezpečovacieho účtovníctva, ktorý by umožnil skoré prijatie zmien reálnej hodnoty v dôsledku úrokov z finančných záväzkov oceňovaných v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia a zároveň odstránil 1. januára 2015 ako dátum účinnosti. IASB vydala 24. júla 2014 konečnú verziu IFRS 9, ktorá obsahuje nový model očakávaných strát zo zníženia hodnoty a zaviedla obmedzené zmeny požiadaviek na klasifikáciu a oceňovanie finančných aktív. Táto verzia nahrádza všetky predchádzajúce verzie a je povinne účinná pre obdobia začínajúce 1. januára 2018 alebo neskôr, s povoleným skorším prijatím (s výhradou požiadaviek na miestne schválenie).

V septembri 2016 zverejnila IASB "Uplatňovanie IFRS 9 *Finančné nástroje* s IFRS 4 *Poistné zmluvy*". Novely poskytujú dve možnosti pre účtovné jednotky, ktoré vydávajú poistné zmluvy ktoré spadajú do pôsobnosti IFRS 4:

- možnosť, ktorá umožňuje účtovnej jednotke reklasifikovať zo zisku alebo straty do ostatných súčastí komplexného výsledku časť výnosov alebo nákladov vyplývajúcich z určitých finančných aktív (tzv. "overlay approach" t.j. prístup prekrytia),
- možnosť dočasnej výnimky z uplatňovania IFRS 9 pre účtovné jednotky, ktorých hlavnou činnosťou je vydávanie poistných zmlúv, ktoré sú v rozsahu pôsobnosti IFRS 4 (neskôr spadajúce do pôsobnosti štandardu IFRS 17, ktorý nahrádza štandard IFRS 4). Dátum kedy v tomto prípade vchádza štandard do platnosti je 1. januára 2021 (tzv. "deferral approach" t.j. prístup odkladu).

IASB na svojom zasadnutí 14. novembra 2018 predbežne rozhodla o rozšírení použitia prístupu odkladu pre IFRS 9 na ďalší rok, takže poisťovne by boli povinné uplatňovať IFRS 9 na ročné obdobia začínajúce 1. januára 2022 alebo neskôr.

Časový vývoj štandardu IFRS 9 je stručne zhrnutý v nasledujúcej tabuľke, ktorá obsahuje najdôležitejšie míľniky vývoja pre tento štandard.

Tabuľka č.4: Vznik štandardu IFRS 9

14. júl 2009	Vydanie návrhu ED/2009/7 Finančné nástroje: klasifikácia a oceňovanie
12. november 2009	Vydanie IFRS 9 Finančná nástroje, ktoré nahrádza klasifikáciu a oceňovanie finančných aktív podľa IAS 39
11. máj 2010	Vydanie návrhu ED/2010/4 Možnosť reálnej hodnoty pre finančné záväzky
28. október 2010	Novelizovaný IFRS 9 Finančné nástroje, tentokrát so zakomponovanými požiadavkami na účtovanie finančných záväzkov, zároveň nahrádza časti IAS 39 o ukončení vykazovania finančných nástrojov.
4. august 2011	Dodatok ED/2011/3 k IFRS 9 (2009) a IFRS 9 (2010): Povinný dátum prijatia zverejnený na 1.1.2013 až 1.1.2015
19. november 2013	IASB vydala dodatok k IFRS 9 zahŕňajúci zabezpečenie (hedging). Dodatok obsahoval nový model zabezpečenia.
24. júl 2014	IASB novelizovala IFRS 9 Finančné nástroje, ktorý plno nahrádzajú IAS 39 v oblasti klasifikácie, oceňovania, vykazovania, zabezpečenia a zníženia hodnoty. Platnosť stanovený na účtovné obdobia začínajú 1.1.2018 alebo neskôr.
12. september 2016	IASB vydala <i>Aplikovanie IFRS 9 Finančné nástroje</i> v spojitosti s <i>IFRS 4 Poistné zmluvy</i> ako odpoveď na obavy z rozdielnych dátumov účinnosti týchto dvoch štandardov.
14. novembra 2018	IASB na svojom zasadnutí predbežne rozhodla o rozšírení použitia prístupu odkladu pre IFRS 9 na ďalší rok, takže poisťovne by boli povinné uplatňovať IFRS 9 na ročné obdobia začínajúce 1. januára 2022 alebo neskôr v prípade, že účtovná jednotka aplikuje IFRS 17 <i>Poistné zmluvy</i> .

Zdroj: Spracované podľa článku IFRS 9 – Financial instruments, (cit. 2019-27-02). Dostupné na internete: <<https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs9>>

2 Cieľ práce, metodika práce a metódy skúmania

Finančné nástroje sa dajú považovať za jednu z najkomplexnejších, ktorou sa zaoberajú Medzinárodné štandardy finančného výkazníctva. Okrem toho že samotné štandardy (IAS 39 a IFRS 9) sú spolu s dodatkami najobširnejšími štandardmi čo sa týka dĺžky, samotný obsah týchto štandardov je komplikovaný a vyžaduje si veľa pozornosti a času pre správne pochopenie a interpretovanie.

Cieľom diplomovej práce je analyzovať klasifikáciu, oceňovanie a vykazovanie finančných aktív a finančných záväzkov podľa IFRS 9 spolu s uvedením vplyvu prvej aplikácie na príklade konkrétnych účtovných jednotiek.

Na základe hlavného cieľa boli určené takéto čiastkové ciele:

- uviesť cieľ IFRS 9 v oblasti finančných nástrojov,
- vysvetliť klasifikáciu finančných nástrojov podľa IFRS 9,
- analyzovať vykazovanie a oceňovanie finančných nástrojov podľa IFRS 9,
- na príklade vybraných účtovných jednotiek uviesť vplyv prvej aplikácie štandardu IFRS 9.

Objektom skúmania diplomovej prác sú finančné aktíva a finančné záväzky v pôsobnosti IFRS 9. Hoci štandard vstúpil pre väčšinu z nich do platnosti až od 1. januára 2018, účtovná jednotka bola povinná uviesť v poznámkach dopad aký bude mať zavedenie takéhoto štandardu. V diplomovej práci sa vychádza z poznámok účtovných závierok za rok 2017, nakoľko v čase písania neboli k dispozícii účtovné závierky za rok 2018.

Pre spracovanie témy diplomovej práce bolo potrebné naštudovať si komplexnú problematiku finančných nástrojov podľa IFRS. Hlavné zdroje informácií boli odborná literatúra, články v odborných časopisoch, internetové zdroj a hlavne samotné štandardy v plnom znení. Všetky použité zdroje sú uvedené v zozname použitej literatúry.

V prvej kapitole sme rozoberali prístup štandardu IAS 39 k finančným aktívam a finančným záväzkom. Stručne sme zhrnuli časový vývoj štandardu IAS 39. Definovali sme základné pojmy, ktoré sa najčastejšie vyskytujú v problematike finančných nástrojov. Charakterizovali sme problematiku klasifikácie finančných aktív a finančných záväzkov. Objasnili sme, kedy je potrebné finančný nástroj prvotne vykázať a zároveň ako postupovať keď si účtovná jednotka nie je istá či má finančný nástroj vyradiť z vykazovania. V závere prvej kapitoly sa diplomová práca venuje dôvodom vydania IFRS 9 a časovému vývoju

štandardu IFRS 9, kde sú zobrazené odklady prvotnej aplikácie štandardu ako aj rôzne novely ktoré boli vydané predtým, ako štandard vstúpil do platnosti.

V tretej kapitole sme rozoberali prístup k finančným nástrojom podľa IFRS 9. Charakterizovali sme klasifikáciu a oceňovanie finančných nástrojov v pôsobnosti nového štandardu, ďalej sme analyzovali aký dopad by mali konkrétne reklasifikácie na výsledok hospodárenia. Charakterizovali sme prvotné vykazovanie a ukončenia vykazovania podľa IFRS 9. Následne sme hľadali účtovné jednotky, najprv nefinančného charakteru, ktoré majú vyšší objem finančných nástrojov ako bežné podniky, aby sme mohli pozorovať ako na nich bude pôsobiť uplatnenie nového štandardu. Nakoľko takýchto účtovných jednotiek nebol dostatok, zamerali sme sa na finančné inštitúcie, špecificky na banky, ktoré disponujú vysokým počtom finančných nástrojov. Z poznámok týchto finančných inštitúcií sme zisťovali zmeny ktoré očakávajú pri uplatnení nového štandardu IFRS 9.

Na spracovanie problematiky finančných nástrojov sme použili:

- metódu analýzy pri spracovaní informácií o finančných nástrojoch,
- metódu charakteristiky ktorú sme použili pre správne interpretovanie ustanovení štandardov týkajúcich sa finančných nástrojov,
- metódu dedukcie pri výbere účtovných jednotiek na analýzu vplyvu prvej aplikácie IFRS 9,
- metódu komparácie pri porovnávaní zmien ktoré nastanú pri aplikácii nového štandardu.

Diplomová práca vychádza zo stavu IFRS platného k 31.12.2018. Pri praktickej aplikácii vychádzame z účtovných závierok zostavených účtovnými jednotkami k 31.12.2017.

3 Výsledky práce a diskusia

3.1 Prístup k finančným nástrojom podľa IFRS 9

„Cieľom tohto štandardu je stanoviť zásady finančného vykazovania finančných aktív a finančných záväzkov, prostredníctvom ktorých sa používateľom účtovnej závierky prezentujú relevantné a užitočné informácie, aby mohli posúdiť výšku, načasovanie a neistotu budúcich peňažných tokov určitej účtovnej jednotky.“ (IFRS 9, Kapitola 1)

Povinnosť uplatňovať tento štandard pripadá na všetky účtovné jednotky a na všetky finančné nástroje. Existujú však výnimky, pri ktorých sa uplatňujú iné účtovné štandardy IAS alebo IFRS, predovšetkým ak je danému finančnému nástroju venovaný samostatný IAS alebo IFRS. Medzi tieto výnimky patria napríklad (IFRS 9, Kapitola 2):

- práva a povinnosti vyplývajúce z lízingových zmlúv, ktoré bližšie definuje a rieši IAS 17 *Lízingy*.
- práv a povinností zamestnávateľov podľa programov zamestnaneckých požitkov, ktorým sa zaoberá IAS 19 *Zamestnanecké požitky*.
- podiely v prepojených účtovných jednotkách, ktoré sa účtujú a vykazujú v súlade s IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, IAS 27 *Individuálna účtovná závierka* alebo IAS 28 *Investície do pridružených podnikov a spoločných podnikov*.
- pohľadávky a záväzky vyplývajúce z poisťných zmlúv, ktorých problematiku rieši IFRS 4 *Poisťné zmluvy*.
- nástroje vlastného imania, ktoré rieši štandard IAS 32 *Finančné nástroje: prezentácia*.
- všetky zmluvy forwardového charakteru medzi nadobúdateľom a nadobúdaným subjektom, z ktorých vznikne podniková kombinácia ktorá patrí do pôsobnosti štandardu IFRS 3 *Podnikové kombinácie*.
- práva a povinnosti patriacich do rozsahu pôsobnosti IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi*.

Do rozsahu pôsobnosti tohto štandardu ďalej patria okrem finančných nástrojov aj úverové prísluby, ktoré účtovná jednotka zadefinuje za finančné záväzky, ktoré sú oceňované reálnou hodnotou prostredníctvom výsledku hospodárenia. Ďalej sem patria prísluby poskytnúť úver s úrokovou mierou, ktorá je nižšia ako aktuálna trhovú úrokovú mieru. Na záver sem patria také úverové prísluby, ktorá môže účtovná jednotka vysporiadať

dodaním alebo emitovaním iného finančného nástroja alebo taktiež peňažnými prostriedkami. Takéto úverové prísluby sú považované za deriváty.

3.1.1 Klasifikácia finančný nástrojov

Účtovná jednotka klasifikuje finančné aktíva ako následne oceňované v amortizovanej hodnote, reálnou hodnotou cez ostatné súčasti komplexného výsledku alebo reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia na základe oboch týchto aspektov (IFRS 9, Kapitola 4):

- obchodného modelu účtovnej jednotky na riadenie finančných aktív.

Obchodný model vychádza zo zámeru obstarania finančného aktíva. Na základe tohto kritéria môže podnik držať finančné aktívum za účelom inkasovania zmluvných peňažných tokov, predaja, alebo oboch.

- zmluvných charakteristík daného finančného aktíva v oblasti finančných tokov,

Tabuľka č.5: Klasifikácia finančných aktív

Klasifikácia	Podmienky
Finančné aktívum ocenené v amortizovanej hodnote	• Finančné aktívum je držané so zámerom inkasovania peňažných tokov • Zmluvné podmienky finančného aktíva vedú v stanovených dátumoch k peňažným tokom, ktoré predstavujú výhradne platby istiny a úrokov z nesplatennej sumy istiny
Finančné aktívum ocenené reálnou hodnotou cez ostatné súčasti komplexného výsledku	• Finančné aktívum je držané so zámerom inkasovania peňažných tokov, ako aj predaja finančného aktíva • Zmluvné podmienky finančného aktíva vedú v stanovených dátumoch k peňažným tokom, ktoré predstavujú výhradne platby istiny a úrokov z nesplatennej sumy istiny
Ocenenie reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia	• Všetky ostatné finančné aktíva

Zdroj: Spracované podľa IFRS 9, kapitola 4

„Účtovná jednotka môže pri prvotnom vykázaní neodvolateľne určiť finančné aktívum za oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia, ak sa týmto určením eliminuje alebo výrazne zníži nekonzistentnosť oceňovania alebo vykazovania, ktorá by inak vyplynula z ocenenia aktív alebo záväzkov alebo vykázania ziskov alebo strát z nich na iných základoch.“(IFRS 9, kapitola 4)

Finančné záväzky sú väčšinou klasifikované ako následne oceňované v amortizovanej hodnote. Existujú však tieto výnimky (IFRS 9, kapitola 4):

- finančné záväzky, ktoré sú oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia.
- keď finančný záväzok nespĺňa podmienky ukončenia vykazovania alebo sa pri danom finančnom záväzku použije prístup pokračujúcej zainteresovanosti.
- zmluvy o finančnej záruke, ktoré poskytovateľ ocení vyššou spomedzi týchto dvoch hodnôt:
 - opravnou položkou na stratu
 - sumou prvotne vykázanou zníženou o kumulovanú hodnotu príjmov
- prísľuby poskytnúť úver s úrokovou mierou nižšou než je aktuálna trhová úroková miera.
- podmienené plnenie, ktoré vyplývajú z podnikovej kombinácie, ktoré spadajú do pôsobnosti IFRS 3.

Podobne ako pri finančných aktívach, aj pri finančných záväzkoch má účtovná jednotka možnosť pri prvotnom vykázaní neodvolateľne oceniť finančný záväzok reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia, v prípade ak zmluva obsahuje jeden alebo viac vložených derivátov a hostiteľská zmluva nie je aktívom v rámci rozsahu pôsobnosti tohto štandardu, alebo ak takéto ocenenie zabezpečí relevantnejšie informácie (buď sa týmto výrazne zníži, alebo kompletne odstráni nekonzistentnosť oceňovania alebo vykazovania).

Schéma č.4: Klasifikácia finančných záväzkov podľa IFRS 9

Osobitnú pozornosť venuje IFRS 9 oblasti reklasifikácie finančných nástrojov. Podľa IFRS 9 smie účtovná jednotka reklasifikovať finančné aktíva výhradne vtedy, kedy zmení svoj obchodný model riadenia finančných aktív. Zároveň môže reklasifikovať iba finančné aktíva, ktorých sa táto zmena priamo dotkne.

Finančné záväzky nie je možné reklasifikovať za žiadnych okolností. V štandarde je uvedené, že v prípade ak nastane reklasifikácia, táto zmena sa uplatňuje prospektívne, čiže až od dátumu reklasifikácie, ktorý je zadaný ako prvý deň nasledovného účtovného obdobia. Zmeny nie je potrebné vykonávať retrospektívne. Štandard uvádza tieto možnosti reklasifikácie a riešenia pri vzniku rozdielu hodnoty:

Tabuľka č.6: Účtovanie rozdielu vyplývajúceho z reklasifikácie finančného aktíva

Pôvodná klasifikácia	Reklasifikácia	Rozdiel
FA ocenené v AH	FA ocenené v RH cez VH	Zisk/strata sa vykazuje vo výsledku hospodárenia
RH cez VH	AH	-
FA ocenené v AH	FA ocenené v RH cez OSKV	Zisk/strata sa vykazuje v ostatných častiach komplexného výsledku
FA ocenené v RH cez OSKV	FA ocenené v AH	Kumulovaný zisk alebo strata, predtým vykazované v ostatných častiach komplexného výsledku sa odstránia z VI. Nemá vplyv na výsledok hospodárenia
FA ocenené v RH cez VH	FA ocenené v RH cez OSKV	-
FA ocenené v RH cez OSKV	FA ocenené v RH cez VH	Kumulovaný zisk alebo strata, predtým vykazované v ostatných častiach komplexného výsledku, sa reklasifikujú z VI do výsledku hospodárenia

Skratky:

AH – amortizovaná hodnota

RH cez VH – reálna hodnota cez výsledok hospodárenia

RH cez OSKV – reálna hodnota cez ostatné súčasti komplexného výsledku

VI – vlastné imanie

FA – finančné aktívum

Zdroj: Spracované podľa IFRS 9, kapitola 5

3.1.2 Vykazovanie finančných nástrojov

Prvotné vykázanie ostáva rovnaké ako v IAS 39, teda účtovná jednotka prvýkrát vykáže finančné aktívum alebo finančný záväzok vo svojej súvahe v momente, kedy sa stáva stranou zmluvných ustanovení ktoré sa zaoberajú daným finančným nástrojom. Takéto prvotné vykazovanie sa sústreďí na zmluvnú, teda právnu stránku vlastníctva finančného záväzku, nie ekonomickú.

Ukončenie vykazovania finančných aktív nie je také jednoduché ako ich prvotné vykázanie. Pri posudzovaní, či sa ukončí vykazovanie finančného aktíva musí účtovná jednotka najprv zhodnotiť, či bolo aktívum prevedené a ak áno, či tento transfer zodpovedá podmienkam uvedených v IFRS 9. V prvom rade musí účtovná jednotka posúdiť, či ide o ukončenie vykazovania finančného aktíva ako celku, alebo iba časť finančného aktíva (alebo časť skupiny podobných finančných aktív, ďalej len skupiny). Pokiaľ ide iba o časť finančného aktíva (alebo časť skupiny), môžeme podmienky pre ukončenie vykazovania finančného aktíva zohľadniť výlučne vtedy, ak táto časť spĺňa jednu z troch podmienok (IFRS 9, kapitola 3):

- daná časť zahŕňa len špecificky identifikované peňažné toky,
- daná časť zahŕňa len plne pomerný podiel na peňažných tokoch z finančného aktíva (alebo časť skupiny),
- daná časť zahŕňa len plne pomerný podiel na špecificky identifikovaných peňažných tokoch z finančného aktíva (alebo časti skupiny).

Pri ďalších podmienkach ukončenia vykazovania budeme pod pojmom finančné aktíva brať do úvahy finančné aktíva ako celok, ale aj časť finančného aktíva (alebo skupiny). Ukončenie vykazovania finančného aktíva môže v účtovnej jednotke nastať výlučne ak nastane jedna z nasledujúcich skutočností (IFRS 9, kapitola 3):

- skončí sa platnosť zmluvných práv na peňažné toky z finančného aktíva,
- prevedie finančné aktívum (bližšie definované neskôr).

O prevedení finančného aktíva sa jedná výlučne ak účtovná jednotka (IFRS 9, kapitola 3):

- prevedie zmluvné práva na peňažný príjem peňažných tokov z finančného aktíva,
- si ponechá zmluvné práva na príjem peňažných tokov z finančného aktíva, no prevezme zmluvnú povinnosť platiť peňažné toky jednému alebo viacerým príjemcom v rámci zmluvy.

Pokiaľ nastane situácia, kedy účtovná jednotka prevezme zmluvné povinnosti platiť peňažné toky, ktoré plynú z daného finančného aktíva jednej alebo viacerým účtovným jednotkám, avšak ponecháva si účtovné práva na uvedené peňažné toky, môžeme túto

transakciu nazvať prevodom finančného aktíva jedine vtedy, ak sú splnené všetky nasledovné podmienky (IFRS 9, kapitola 3):

- účtovná jednotka má povinnosť postupovať bez významného oneskorenia akékoľvek peňažné toky, ktoré inkasuje v mene konečných príjemcov,
- účtovná jednotka nemá žiadnu povinnosť platiť sumy konečným príjemcom, pokiaľ neinkasuje rovnaké sumy z pôvodného aktíva,
- v súlade s podmienkami zmluvy o prevode účtovná jednotka nesmie predať alebo založiť pôvodné aktívum inak než vo forme záruky konečným príjemcom za povinnosť vyplácať im peňažné toky.

Keď vie účtovná jednotka jasne preukázať že finančné aktívum bolo prevedené, posúdi, či jej z finančného aktíva aj naďalej plynú určité odmeny alebo riziká. V prípade že účtovnej jednotke neplynú už žiadne výhody ale ani riziká, účtovná jednotka môže ukončiť vykazovanie finančného aktíva. Pokiaľ by účtovnej jednotke aj naďalej ostali všetky odmeny a riziká ktoré mala aj počas vlastníctva finančného aktíva, pokračuje vo vykazovaní. Môže nastať aj situácia, kedy si účtovná jednotka neprevedie a ani neponechá všetky riziká a odmeny, ktoré jej plynú počas doby vlastníctva finančného aktíva. Ak nastanú takéto okolnosti, účtovná jednotka zhodnotí, či má aj naďalej kontrolu nad finančným aktívom. V takomto prípade (IFRS 9, kapitola 3):

- ak má účtovná jednotka aj naďalej kontrolu, ďalej vykazuje finančné aktívum v rozsahu svojej pokračujúcej zainteresovanosti,
- ak si účtovná jednotka neponechala kontrolu, ukončí vykazovanie.

Ukončenie vykazovania finančných záväzkov nastáva výlučne vtedy, ak záväzok zanikne. Pod pojmom “zanikne” rozumieme splnenie povinnosti uvedenej v zmluve, prípadne jej zrušenie alebo ukončenie platnosti. V niektorých prípadoch môže nastať koniec finančného záväzku z titulu výmeny dlhových nástrojov medzi dlžníkom a veriteľom so zásadne rozdielnymi podmienkami, zaniká teda jeden finančný záväzok ale zároveň vzniká druhý. Rozdiel z takejto transakcie sa vykazuje vo výsledku hospodárenia.

3.1.3 Oceňovanie finančných nástrojov

V prípade štandardu IFRS 9 je klasifikácia a oceňovanie finančných nástrojov úzko prepojené. Skupiny, v ktorých sú finančné nástroje kategorizované determinujú spôsob oceňovania finančných nástrojov.

Pri prvotnom vykázaní sa podľa IFRS 9 oceňujú všetky finančné aktíva a finančné záväzky reálnou hodnotou, pri ktorej zohľadní transakčné náklady súvisiace s daným finančným aktívom alebo finančným záväzkom. Niekedy však môže účtovná jednotka prijať platbu za finančný nástroj, ktorá obsahuje aj finančné prostriedky na iné účely, ako je poskytnutie protihodnoty za finančný nástroj. Nastáva tu veľký rozdiel medzi reálnou a transakčnou cenou a účtovná jednotka musí zvoliť iný spôsob ocenenia. Ako príklad sa môže použiť súčasná hodnota všetkých budúcich peňažných príjmov diskontovanú pomocou súčasnej trhovej úrokovej miery pre podobný finančný nástroj.

Ako už bolo spomenuté, správne klasifikovanie finančného nástroja je veľmi dôležité nakoľko sa od toho odvíja aj jeho následné ocenenie. Finančné aktíva sa teda oceňujú v amortizovanej hodnote, reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia alebo reálnou hodnotou cez ostatné súčasti komplexného výsledku. Finančné záväzky sa vykazujú v amortizovanej hodnote a v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia.

Dôležitá časť IFRS 9 predstavuje model očakávaných úverových strát (ECL – expected credit loss), ktorý vznikol ako odpoveď na finančnú krízu. Tento model stanovuje pravidlá vykazovania a oceňovania očakávaných strát, teda ešte skôr ako samotné straty reálne nastanú. Tieto straty vyjadruje účtovná jednotka ako *opravné položky na straty pre očakávané úverové straty* k finančným nástrojom, ktoré tvorí od momentu prvotného vykázania samotného finančného nástroja. Takáto opravná položka sa následne vykáže v ostatných súčastiach komplexného výsledku a neznižuje účtovnú hodnotu finančného aktíva v súvahe. Pri každom dátume, ku ktorému sa zostavuje účtovná zvierka je účtovná jednotka povinná zhodnotiť riziko vyplývajúce z daného finančného nástroja. Pokiaľ sa toto riziko výrazne zmenilo od rizika, ktoré existovalo pri prvotnom vykázaní, účtovná jednotka je povinná opravnú položku posúdiť, či je jej hodnota adekvátne k očakávaným úverovým stratám počas celej životnosti finančného aktíva. Týmto obdobím sa rozumie maximálne zmluvné obdobie finančného nástroja, ako aj jeho možné predĺženie, počas ktorého sa na účtovnú jednotku viažu úverové riziká. Ak hodnota opravnej položky nie je primeraná, účtovná jednotka ju prispôsobí, aby pravdivo zobrazovala očakávané zníženia hodnoty. Ak

od prvotného vykázania nedošlo k výrazným zmenám v riziku spojeným s finančným nástrojom, účtovná jednotka ocení opravnú položku na stratu k danému finančnému nástroju na hodnotu, ktorá sa rovná očakávaným stratám počas nadchádzajúcich 12 mesiacov, teda jedného roka.

Pri určovaní hodnoty očakávaných úverových strát musí účtovná jednotka vychádzať z viacerých princípov (IFRS 9, kapitola 5):

- nezaujatosť,
- výška opravnej položky musí byť na základe pravdepodobnosti, ktorou je posúdených viacero možných výsledkov (rôzne scenáre, kedy prichádza k zníženiu hodnoty finančného nástroja a jednotlivá pravdepodobnosť kedy nastanú),
- časová hodnota peňazí,
- primerané a preukázateľné informácie, ktoré musia byť vždy aktuálne k dátumu výpočtu, bez vynaloženia neprimerane vysokých nákladov alebo úsilia o minulých udalostiach, súčasných podmienkach a prognózach budúcich hospodárskych podmienok.

V praxi je nemožné, aby účtovná jednotka identifikovala všetky možné scenáre zníženia hodnoty finančného nástroja, ktoré môžu nastať. Aj napriek tomu štandard jasne uvádza, že účtovná jednotka je povinná zvážiť možnosť, že k úverovej strate dôjde, ako aj to že k nej nedôjde a aj pri najmenšom výskyte rizika, že takáto strata nastane, musí tvoriť opravnú položku.

V kapitole oceňovanie sa ďalej štandard IFRS 9 zaoberá problémom, kde sa vykáže zisk alebo strata z finančných nástrojov. Štandard stanovuje, že v prípade ak je finančný nástroj ocenený reálnou hodnotou, zisk alebo strata sa vykážu vo výsledku hospodárenia, až na tieto výnimky (IFRS 9, kapitola 5):

- ak sú súčasťou zabezpečovacieho vzťahu,
- ak sú investíciou do nástroja vlastného imania a účtovná jednotka sa rozhodla zobrazit' tieto zisky a straty z danej investície v ostatných súčiastiach komplexného výsledku,

- ak sú finančným záväzkom určeným za oceňovaný reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia a účtovná jednotka musí prezentovať účinky zmien úverového rizika záväzku vo výsledku hospodárenia,
- sú finančným aktívom oceňovaným reálnou hodnotou cez ostatné súčasti komplexného výsledku a účtovná jednotka je povinná vykazovať určité zmeny reálnej hodnoty v ostatných súčiastiach komplexného výsledku.

V prípade finančného aktíva, ktoré je ocenené v amortizovanej hodnote a nie je súčasťou zabezpečovacieho vzťahu, zisk alebo strata sa vykazuje vo výsledku hospodárenia v účtovnom období keď:

- sa ukončí vykazovanie finančného aktíva,
- finančné aktívum sa reklasifikuje,
- účtovná jednotka vykáže zisky alebo straty s cieľom zobrazit' vplyv zníženia hodnoty.

3.1.4 *Prechodné ustanovenia*

Dátum účinnosti a prechodné ustanovenia tvoria poslednú kapitolu štandardu IFRS 9. V prvej časti je uvedený dátum účinnosti, teda dátum odkedy je účtovná jednotka povinná uplatňovať daný štandard. Zároveň je v štandarde uvedené, že účtovná jednotka má možnosť rozhodnúť sa uplatňovať štandard aj skôr. V prípade, že by sa takto rozhodla, je povinná zverejniť túto informáciu v poznámkach a musí uplatňovať všetky požiadavky tohto štandardu súčasne.

Ďalšia časť štandardu IFRS 9 sa zaoberá prechodnými ustanoveniami. Štandard jasne prikazuje uplatňovať tento štandard retrospektívne, teda aj na predchádzajúce účtovné obdobia, v súlade s IAS 8 *Účtovné politiky*, zmeny v účtovných odhadoch a chyby. Štandard nie je potrebné uplatniť na také položky, ktorým sa ku dňu prvotného uplatnenia ukončilo vykazovanie. Ďalej sa v tejto kapitole rozoberá klasifikácia a oceňovanie pri prechode na nový štandard. Účtovná jednotka je povinná posúdiť, podmienky ktorej skupiny spĺňa finančný nástroj a následne ho klasifikovať podľa IFRS 9. Výslednú klasifikáciu uplatňuje retrospektívne, bez ohľadu na to, aký obchodný model predtým účtovná jednotka uplatňovala.

3.2 Analýza zmien vo vykazovaní finančných nástrojov v účtovných závierkach vybraných účtovných jednotiek

V čase písania diplomovej práce ešte neboli k dispozícii účtovné závierky účtovných jednotiek za rok 2018, preto sme sa v práci sústredili na hľadanie informácií z účtovných závierok za rok 2017, kde účtovné jednotky popisujú aké zmeny očakávajú pri prechode zo štandardu IAS 39 na štandard IFRS 9.

Pri prvotnom výbere vzorky sme sa snažili sústrediť na účtovné jednotky, ktoré nie sú finančnými inštitúciami, ale na bežné podnikateľské subjekty na trhu. V tomto prípade však bola zaznamenaná absencia akýchkoľvek poznámok v účtovnej závierke, ktoré by sa týkali prechodu zo štandardu IAS 39 na štandard IFRS 9. Z približne 50 vybraných účtovných jednotiek, iba tri mali v poznámkach uvedené že uplatnenie nového štandardu u nich spôsobí pozorovateľné zmeny, 47 z 50 uvedených účtovných jednotiek mal v poznámkach napísané, že neočakávajú žiadne rozdiely pri prechode na nový štandard. Iba jedna z týchto troch účtovných jednotiek mal tieto zmeny konkrétne vyčíslené. Sledované podniky pritom boli vyberané náhodne, no z rôznych sfér podnikania.

Väčšina podnikov drží iba malé množstvo finančných aktív a záväzkov, ktoré vo väčšine prípadov predstavujú bežné položky v súvahe ako:

- hotovosť a ekvivalenty peňažnej hotovosti (napr. známky, ceniny)
- pohľadávky (z obchodného styku),
- záväzky (z obchodného styku),
- úvery.

Takáto štruktúra finančných aktív a finančných záväzkov sa nijako vážne nemení uplatnením nového štandardu.

Na základe týchto skutočností boli ďalej skúmané účtovné jednotky, ktoré sú finančnými inštitúciami, vzhľadom k ich veľkému množstvu finančných nástrojov, ktoré majú v držbe. Najbežnejšími finančnými inštitúciami sú poisťovne a banky, ale vzhľadom k tomu, že poisťovne dostali možnosť odkladu uplatnenia štandardu IFRS 9, ďalej bol skúmaný iba vplyv na banky. Takéto účtovné jednotky sa museli dôkladne pripraviť na zavedenie nového štandardu, nakoľko to v ich prípade ovplyvňuje veľkú časť majetku a zdrojov krytia majetku.

Spomedzi prvej skupiny účtovných jednotiek ktoré boli skúmané mala spoločnosť Slovak Telekom, a.s. najlepšie zachytené zmeny, ktoré nastanú pri aplikácii nového štandardu IFRS 9 *Finančné nástroje: Klasifikácia a oceňovanie*. Skúmané informácie sa nachádzajú v Individuálnej účtovnej závierke zostavenej v súlade s Medzinárodnými štandardmi pre finančné výkazníctvo (IFRS) za účtovné obdobie končiace 31. decembra 2017.

Spoločnosť Slovak Telekom, a.s. mala v poznámkach v kapitole 2 Účtovné postupy uvedenú podkapitolu 2.21 s názvom Aplikácia z meny IFRS počas roka. V tejto kapitole, okrem iného, opisuje aj čo všetko predstavuje pre účtovnú jednotku zavedenie nového štandardu. V stručnosti sú opísané zmeny ktoré nastanú pri klasifikácii a oceňovaní, ktoré vyplývajú z rozdielov v týchto štandardov. Spoločnosť Slovak Telekom vykonala analýzy finančných aktív a záväzkov a na základe tejto analýzy došla k záveru, že sa v spojitosti so zavedením nového štandardu nemení ich klasifikácia nástrojov a teda nevzniká tu žiadny vplyv na nerozdelený zisk (kam by sa premietli zmeny pri reklasifikácii a zmene hodnoty finančného nástroja).

Spoločnosť má v poznámkach uvedené, že finančné nástroje klasifikované ako úvery a pohľadávky, podľa IAS 39 budú vykazované v amortizovanej hodnote podľa IFRS 9. Všetky finančné aktíva sú v súlade s obchodným modelom spoločnosti, ktorého cieľom je držať finančný majetok za cieľom inkasovania dojednaných peňažných tokov, a nie účelom generovania zisku zo zmeny reálnej hodnoty. Eventuálne predaje sa týkajú len pohľadávok, ktoré sú už po dátume splatnosti, a úhradu týchto pohľadávok sa nepodarilo dosiahnuť ani inkasnými agentúrami. Takéto mimoriadne predaje spoločnosť Slovak Telekom nepovažuje za porušenie svojho obchodného modelu. Pokiaľ sa jedná o dohodnuté peňažné toky, nebolo zistené porušenie kritéria SPPI, a teda všetky finančné aktíva, ktoré účtovná jednotka Slovak Telekom drží, spĺňajú podmienku pre vykazovanie v amortizovanej hodnote. Deriváty sa budú naďalej vykazovať v reálnej hodnote cez hospodársky výsledok.

Štandard IFRS 9 priniesol nový model pre vykazovanie zníženia hodnoty finančných nástrojov, ktorý pracuje s očakávanými úverovými stratami a vyžaduje vykazovať úverové straty ešte skôr ako reálne nastanú.

Spoločnosť vykonala analýzu, v tomto prípade v spojitosti ECL modelu (ECL model – the expected credit losses model). Na základe výsledkov analýzy, účtovná jednotka Slovak Telekom očakáva zvýšenie opravnej položky k pohládkam, z dôvodu očakávaných

úverových strát, o približne 3 mil. EUR v spojitosti s finančnými aktívami ktoré sú oceňované amortizovanou hodnotou. Dôsledkom zvýšenia opravnej položky sa odložený daňový záväzok vykazovaný účtovnou jednotkou zníži o 0,6 mil. EUR. Tieto zmeny ovplyvnia nerozdelený zisk vo výške 2,4 mil. EUR. Dopad zo zavedenia nového modelu zníženia hodnoty na zmluvné aktívum, ktorý vyplýva zo štandardu IFRS 15 *Výnosy zo zmlúv so zákazníkmi*, vyhodnotila účtovná jednotka ako nevýznamný.

Účtovná jednotka Slovak Telekom aplikuje IFRS 9 od dátumu povinného zavedenia, neuplatnila teda možnosť skoršieho zavedenia. Dopad všetkých zmien z prechodu na nový štandard bude zaúčtovaný ako úprava počiatočného stavu vlastného imania účtovnej jednotky v roku 2018, teda v prvom roku zavedenia štandardu.

Na základe nepostačujúcich informácií v účtovných závierkach nefinančných inštitúcií bolo nutné sústrediť sa na účtovné jednotky ktoré disponujú väčším množstvom finančných nástrojov. Ďalšie skúmané jednotky sú preto banky. Ďalšou možnosťou boli poisťovne, tie však dostali možnosť odkladu uplatnenia štandardu IFRS 9 až do účtovného obdobia začínajúceho 1.1.2022 alebo neskôr. Medzi analyzované banky boli vybraté banky **VUB, a.s., Slovenská sporiteľňa, a.s. a Poštová banka, a.s..**

Prvá skúmaná banka bola **VÚB, a.s..** Informácie o zmenách ktoré očakáva pri aplikácii nového štandardu IFRS 9 boli opäť uvedené v Individuálnej účtovnej závierke zostavenej v súlade s Medzinárodnými štandardmi finančného výkazníctva v znení prijatom Európskou úniou za rok končiaci sa 31. decembra 2017.

V poznámkach, v kapitole 2 Prehľad významných účtovných metód, v podkapitole 2.2 Zmeny v účtovných metódach a v prezentácii sa banka zaoberá štandardami a interpretáciami týkajúcich sa činnosti banky, ktoré boli vydané, ale ešte nenabudli účinnosť. Banka tu rozoberá všeobecný vplyv ktorý bude mať nový štandard IFRS 9 po zavedení do platnosti. Uvedené sú základné zmeny pri klasifikácii a oceňovaní, ďalej je spomenutý model zníženia hodnoty majetku „vzniknutá strata“ ktorý bol v IAS 39 a model „očakávaných strát z úverov“ ktorý zavádza IFRS 9. Banka následne uviedla všeobecné zmeny, bez číselného vyjadrenia, ktoré nastanú pri klasifikácii a oceňovaní finančného majetku držaného k 1. januáru 2018 takto:

- úvery, ktoré účtovná jednotka poskytla bankám a klientom, ktoré sú oceňované v amortizovanej hodnote podľa štandardu IAS 39, остані nezmenené aj po aplikácii nového štandardu,

- dlhové cenné papiere, ktoré účtovná jednotka klasifikovala ako finančný majetok na určený predaj podľa IAS 39, budú podľa IFRS 9 oceňované reálnou hodnotou cez ostatný komplexný výsledok,
- investície, ktoré sú podľa IAS 39 držané do splatnosti a sú oceňované umorovanou hodnotou, budú do veľkej miery preklasifikované do portfólia držané na inkaso a predaj a oceňované reálnou hodnotou cez ostatný komplexný výsledok,
- majetok na obchodovanie a zabezpečovacie deriváty, ktorú sú oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia podľa IAS 39, budú rovnako oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia podľa IFRS 9.

Tieto zmeny boli účtovnou jednotkou posudzované predbežne, pretože nie všetky prechodové práce boli ukončené. Celkový dopad aplikácie IFRS 9 k 1. januáru 2018 teda nie je finálne vyčíslený a tieto informácie ešte môžu podliehať zmenám, hlavne z dôvodov:

- IFRS 9 stanovuje, že banky sú povinné zrevidovať svoje účtovné politiky a interné kontroly a tieto kontroly ešte neprebehli v plnom rozsahu,
- hoci súbežné chody boli vykonávané počas roka 2017, nové systémy a súvisiace kontroly neboli aplikovateľné na dlhšie obdobie,
- banka ešte pokračuje v testovaní a vyhodnotení kontrol jej nových informačných systémov a zmien ich riadiacich štruktúr,
- banka už vykonala prvé kroky pri výpočte očakávaných úverových strát, avšak stále pracuje na spresnení a finalizácii výpočtov,
- nové účtovné politiky, predpoklady, posúdenia a odhady sa môžu zmeniť, kým banka vypracuje prvotnú účtovnú závierku k dátumu prvotnej aplikácie štandardu IFRS 9.

Banka vypracovala tabuľky, ktoré ukazujú odhadované dopady aplikácie IFRS 9 na individuálnu súvahu k 1. januáru 2018. V prvej tabuľke je uvedený dopad na aktíva a v druhej dopad na vlastné imanie a záväzky. Z prvej tabuľky je vidieť, že banka neočakáva žiadne zmeny v oceňovaní v prípade finančných záväzkov. Zmeny ktoré v tejto tabuľke nastali sú uvedené v riadkoch vlastné imanie a ostatné záväzky. Zmeny v riadku vlastné imanie spadajú do položky Nerozdelené výsledky minulých rokov a premietajú sa tu zmeny v ocenení finančných aktív, ktoré sú zobrazené v ďalšej tabuľke.

Tabuľka č.7: Odhadované dopady aplikácie IFRS 9 na vlastné imanie a záväzky v individuálnej účtovnej závierke spoločnosti VÚB, a.s. (sumy uvedené v tis. EUR)

IAS 39	IFRS 9	Precenenie				
		IAS 39 oceňovanie	Reklasi- fikácia	ECL	Iné	IFRS 9 oceňovanie
Derivátové finančné nástroje	Finančné záväzky držané na obchodovanie	52 184	-	-	-	52 184
Vklady a úvery od klientov	Finančné záväzky oceňované v umorovanej hodnote: záväzky voči klientom	9 855 433	-	-	-	9 855 433
Podriadený dlh	Finančné záväzky oceňované v umorovanej hodnote: podriadený dlh	200 164	-	-	-	200 164
Záväzky voči centrálnym a iným bankám	Finančné záväzky oceňované v umorovanej hodnote: záväzky voči bankám	449 815	-	-	-	449 815
Emitované dlhové cenné papiere	Finančné záväzky oceňované v umorovanej hodnote: emitované dlhové cenné papiere	2 252 380	-	-	-	2 252 380
Rezervy	Rezervy	7 302	-	-	-	7 302
Ostatné záväzky	Ostatné záväzky	96 035	-	1 498	-	97 533
Vlastné imanie	Vlastné imanie	1 395 959	-	-32 445	40 074	1 403 588
Čistý zisk za rok	Čistý zisk za rok	160 021	-	-	-	160 021
VI a Z spolu	VI a Z spolu	14 469 293	-	-30 947	40 074	14 478 420

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky VÚB, a.s. za rok 2017

Tabuľka č.8: Odhadované dopady aplikácie IFRS 9 na aktíva v individuálnej účtovnej závierke spoločnosti VÚB, a.s. (sumy uvedené v tis. EUR)

IAS 39	IFRS 9	Precenenie				
		IAS 39 oceňovani e	Reklasi- fikácia	ECL	Iné	IFRS 9 oceňovanie
Peniaze a zostatky na účtoch v centrálnych bankách	Peniaze a zostatky na účtoch v centrálnych bankách	1 595 078	-	-108	-	1 594 970
Pohľadávky voči bankám	Finančný majetok v umorovanej hodnote: pohľadávky voči bankám	90 744	-	-482	-	-
Finančný majetok v reálnej hodnote preceňovaný cez výkaz ziskov a strát		5 783	-5 783	-	-	-
	Finančný majetok držaný na obchodovanie	-	4 933	-	-	4 933
	Finančný majetok neurčený na obchodovanie, povinne v reálnej hodnote preceňovaný cez výsledok hospodárenia	-	850	-	-	850
Derivátové finančné nástroje		49 856	- 49 856	-	-	-
	Finančný majetok držaný na obchodovanie	-	25 491	-	-	25 491
	Deriváty – zabezpečovacie účtovníctvo	-	24 365	-	-	24 365

		Precenenie				
IAS 39	IFRS 9	IAS 39 oceňovanie	Reklasi- fikácia	ECL	Iné	IFRS 9 oceňovanie
Úvery poskytnuté klientom	Finančný majetok v umorovanej hodnote: pohľadávky voči klientom	11 487 518	-	-38 723	-	11 448 795
Investície držané do splatnosti	Finančný majetok v reálnej hodnote preceňovaný cez výsledok hospodárenia	376 472	-	-49	50 548	426 971
Dcérske, pridružené a spoločné podniky	Investície do dcérskych, pridružených a spoločných podnikov	92 745	-	-	-	92 745
Finančný majetok na predaj	Finančný majetok v reálnej hodnote preceňovaný cez výsledok hospodárenia	520 416	-	-178	178	520 416
Nehmotný majetok	Nehmotný majetok	74 882	-	-	-	74 882
Hmotný majetok	Hmotný majetok	111 512	-	-	-	111 512
Splatné daňové pohľadávky	Splatné daňové pohľadávky	5 813	-	-	-	5 813
Odložené daňové pohľadávky	Odložené daňové pohľadávky	38 626	-	8 625	-10 652	36 599
Ostatný majetok	Ostatný majetok	19 848	-	-32	-	19 816
Majetok spolu	Majetok spolu	14 469 293	-	30 947	40 074	14 478 420

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky VÚB, a.s. za rok 2017

Z tabuľky č.8 je vidieť ktoré položky by boli najviac ovplyvnené prechodom na nový štandard IFRS 9. Najväčšie zmeny nastávajú v položkách finančný majetok v reálnej hodnote preceňovaný cez výkaz ziskov a strát a derivátové finančné nástroje. V týchto dvoch prípadoch v dôsledku reklasifikácie celej sumy zanikajú obe tieto položky. Položka finančný majetok v reálnej hodnote preceňovaný cez výkaz ziskov a strát sa rozdeľuje na dve samostatné položky a to finančný majetok držaný na obchodovanie a finančný majetok určený na obchodovanie, povinne v reálnej hodnote preceňovaný cez výsledok hospodárenia. V druhom prípade sa položka derivátové finančné nástroje taktiež delí na dve samostatné položky, finančný majetok držaný na obchodovanie a deriváty – zabezpečovacie účtovníctvo. Okrem týchto dvoch položiek, ktoré by pri reklasifikácii úplne zanikli, by sa prechod na nový štandard najviac dotkol položiek úvery poskytnuté klientom a investície držané do splatnosti. V prípade úverov poskytnutých klientom táto zmena vzniká hlavne uplatnením nového ECL modelu, ktorý má odrážať riziko vyplývajúce z očakávaných strát z úverov. Ovplyvnené sú viaceré položky, avšak ich zmeny sú v porovnaní s vyššie uvedenými niekoľko násobne nižšie. Dôležitá je ešte položka odložené daňové pohľadávky, nakoľko do tejto položky sa odzrkadľujú zmeny z precenenia ktoré ovplyvnili výsledok hospodárenia.

Ďalšou účtovnou jednotkou ktorou je zároveň finančnou inštitúciou je banka **Slovenská sporiteľňa, a.s.** V poznámkach v časti Nasledujúce štandardy, dodatky a interpretácie, ktoré už boli prijaté Európskou Úniou banka uvádza, podobne ako ostatné skúmané účtovné jednotky, stručný a všeobecný popis zmien ktoré prináša IFRS 9 v porovnaní s IAS 39. Spomínané je opäť klasifikovanie, oceňovanie, vykazovanie, ale aj model očakávaných úverových strát. V ďalšej časti tejto kapitoly sa banka sústredila na proces implementácie tohto štandardu. Prípravy na uplatnenie nového štandardu IFRS 9 začali začiatkom roku 2015, kedy bol radou IASB oficiálne otvorený projekt implementácie IFRS 9. V nasledujúcom roku sa banka sústredila hlavne na objasnenie požiadaviek potrebných pre úspešnú implementáciu, toto sa týkalo hlavne interných smerníc vytvorených bankou, rôzne procedúry a procesy ktoré banka zaviedla v spojitosti s finančnými nástrojmi a informačných systémov. Počas implementačných prác, pri ktorých banka vzala v úvahu aj odporúčania alebo iné publikované inštrukcie vydané relevantnými autoritami a globálnymi účtovnými konzultantmi, boli niektoré implementačné požiadavky revidovaných alebo predmetom dodatočných spresnení a vyjasnení. Tento finalizačný proces pokračoval aj v

priebehu roku 2017 a začiatkom roku 2018. Príslušné smernice a procedúry sú v súvislosti s implementačnými prácami predmetom aktualizácií a schválení.

Počas roku 2017 sa účtovná jednotka sústredila na predčasné testovanie spustených IFRS 9 funkcionalít, ktoré boli vyhodnocované počas súbežnej prevádzky s produkčným procesom v rámci súčasného štandardu IAS 39. Táto súbežná prevádzka vybraných funkcionalít bola v prvom rade zameraná na vyhodnotenie, či technické kapacity postačujú na prechod na IFRS 9 od 1. januára 2018, ako aj posúdenie správnosti vplyvu z prechodu na nový štandard. Stav implementácie k 31. decembru 2017 v banke umožňoval vyčísliť dopad IFRS 9 v oblasti klasifikácie a oceňovania.

Banka ďalej uviedla hlavné oblasti zmien v klasifikácii a oceňovaní finančných aktív a vyčíslila konkrétne zmeny, ktoré by po uplatnení IFRS 9 nastali:

- reklasifikácia dlhových cenných papierov v celkovej sume 972,7 mil. eur, ktoré banka klasifikovala ako finančné aktíva, ktoré sú určené na predaj, do skupiny finančných nástrojov, ktoré sú oceňované amortizovanou hodnotou, nakoľko tieto finančné nástroje spĺňali príslušné kritéria obchodného modelu,
- reklasifikácia dvoch dlhových cenných papierov, ktorých celková hodnota predstavuje 20,4 mil. eur. Tieto cenné papiere banka momentálne klasifikuje do skupiny finančné aktíva držané do splatnosti. Banka na základe vykonanej analýzy zaradila tieto cenné papiere do oceňovacej kategórie oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia,
- reklasifikácia majetkových cenných papierov, v celkovej sume 3,0 mil. eur, ktoré banka momentálne zaraďuje do skupiny finančné aktíva držané do splatnosti, do skupiny oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia ako následok implementácie štandardu IFRS 9.

Banka následne vytvorila tabuľku, ktorá uvádza zmenu ktorá nastane pri prechode z IAS 39 na IFRS 9. V tabuľke sú uvedené všetky finančné nástroje, teda finančné aktíva aj finančné záväzky.

Tabuľka č.9: Očakávané zmeny na finančných nástrojoch, ktoré spôsobí aplikácia IFRS 9 (sumy uvedené v tis. EUR)

	Oceňovacia metóda podľa IAS 39	Oceňovacia metóda podľa IFRS 9	Pôvodná úctovná hodnota podľa IAS 39	Nová úctovná hodnota podľa IFRS 9
Hotovosť a hotovostné zostatky	Amortizovaná hodnota	Amortizovaná hodnota	424 229	424 229
Deriváty	Reálna hodnota cez výsledok hospodárenia	Držané na obchodovanie	36 484	36 484
Zabezpečovacie deriváty	Reálna hodnota	Zabezpečovacie účtovníctvo	6 761	6 761
Úvery a pohľadávky voči finančným inštitúciám	Amortizovaná hodnota	Amortizovaná hodnota	177 616	177 616
Úvery a pohľadávky voči klientom	Amortizovaná hodnota	Amortizovaná hodnota	11 613 219	11 615 016
Úvery a pohľadávky voči klientom	Finančný lízing	Finančný lízing	76 941	76 941
Úvery a pohľadávky voči klientom	Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky	Pohľadávky z obchodného styku a ostatné pohľadávky	68 789	68 789
Finančné aktíva na predaj (dlhové nástroje)	Reálna hodnota cez ostatné časti komplexného výsledku	Amortizovaná hodnota	972 734	894 339
Finančné aktíva na predaj (kapitálové nástroje)	Reálna hodnota cez ostatné časti komplexného výsledku	Reálna hodnota cez výsledok hospodárenia	3 077	3 077
Finančné aktíva na predaj (kapitálové nástroje)	Reálna hodnota cez ostatné časti komplexného výsledku	Reálna hodnota cez ostatné časti komplexného výsledku	44 808	44 808
Finančné aktíva držané do splatnosti	Amortizovaná hodnota	Amortizovaná hodnota	2 624 336	2 624 335
Finančné aktíva držané do splatnosti	Amortizovaná hodnota	Povinne v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia	20 065	20 406

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky Slovenská sporiteľňa, a.s. za rok 2017

	Oceňovacia metóda podľa IAS 39	Oceňovacia metóda podľa IFRS 9	Pôvodná účtovná hodnota podľa IAS 39	Nová účtovná hodnota podľa IFRS 9
Finančné aktíva oceňované v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia	Reálna hodnota cez výsledok hospodárenia	Povinne v reálnej hodnote cez výsledok hospodárenia	5 602	5 602
Finančné aktíva spolu			16 074 663	15 998 403
Deriváty	Reálna hodnota cez výsledok hospodárenia	Držané na obchodovanie	33 344	33 344
Zabezpečovacie deriváty	Reálna hodnota	Zabezpečovacie účtovníctvo	42 100	42 100
Finančné záväzky ocenené amortizovanou obstarávacou cenou	Amortizovaná hodnota	Amortizovaná hodnota	14 628 022	14 628 022
Finančné záväzky spolu			14 703 466	14 703 466

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky Slovenská sporiteľňa, a.s. za rok 2017

Banka neočakáva žiadne rozdiely v hodnotách finančných záväzkov nakoľko najväčšia položka medzi záväzkami ostáva oceňovaná tou istou oceňovacou metódou. Okrem finančných aktív a finančných záväzkov je dôležité zobrazit' zmenu v odloženej dani. Banka zhrnula vplyv na odloženú daň do nasledujúcej tabuľky:

Tabuľka č.10: Očakávaný vplyv zmien ocenenia finančných nástrojov na odloženú daň

	Konečný stav k 31.12.2017 (IAS 39)	Počiatočný stav k 1.1.2018 (IFRS 9)	Účinky na nerozdelený zisk	Účinky na akumulovaný iný komplexný výsledok
Zmeny v odložených daňových pohľadávkach	33 758	50 191	- 474	16 907
Zmeny v odložených daňových záväzkoch	-	-	-	-

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky Slovenská sporiteľňa, a.s. za rok 2017

Posledná skúmaná banka je **Poštová banka, a.s.**. Táto banka má v poznámkach individuálnej účtovnej závierke zostavenej podľa Medzinárodných účtovných štandardov finančného výkazníctva uvedené očakávané zmeny ktoré nastanú pri vstupe IFRS 9 do platnosti. Banka na úvod opisuje, tak ako aj ostatné banky, všeobecné zmeny ktoré prináša IFRS 9 v spojitosti s klasifikáciou, oceňovaním, vykazovaním a novým modelom očakávaných úverových strát. Banka má v poznámkach uvedené, ako bude reklasifikovať finančné aktíva podľa IFRS 9 nasledovne:

- finančné aktíva, ktoré banka drží s cieľom inkasovania zmluvných peňažných tokov, ktoré splnili podmienky testu obchodného modelu (test či peňažné toky finančného nástroja predstavujú výhradne platby istiny a úroku) zaradí do skupiny finančných aktív, ktoré sú oceňované v amortizovanej hodnote,
- finančné aktíva ktoré banka drží s úmyslom inkasovať zmluvné peňažné toky, ako aj inkasovať peňažné toky z predaja, ktoré splnia podmienky testu obchodného modelu banka zaradí do skupiny finančných aktív, ktoré sú oceňované reálnou hodnotou cez ostatné súčasti komplexného výsledku.

Poštová banka nemá v poznámkach uvedené žiadne finančné nástroje ktoré by klasifikovala podľa IFRS 9 ako oceniteľné reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia.

Poštová banka po vykonaní analýzy dospela k záveru, že účtovanie finančných záväzkov podľa nového štandardu IFRS 9 je v prevažnej miere podobné s požiadavkami podľa IAS 39, s výnimkou ziskov a strát plynúcich z vlastného úverového rizika spoločnosti týkajúceho sa finančných záväzkov oceňovaných reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia. Banka sa rozhodla takéto zisky a straty účtovať cez ostatné časti komplexného výsledku, čiže tak, že neovplyvnia výsledok hospodárenia. V poznámkach je ďalej špecifikovaný dopad IFRS 9 na banku. Klasifikácia finančných aktív a záväzkov sa v banke významne nezmenila, jedinou výnimkou sú podielové listy, ktoré banka predtým klasifikovala podľa IAS 39 ako k dispozícii na predaj. Banka po analýze vyhodnotila, že podielové listy nespĺňajú definíciu nástroja vlastného imania. Vzhľadom na charakteristiku peňažných tokov podielových listov neboli splnené kritéria testu obchodného modelu, v dôsledku čoho boli podielové listy v celkovej hodnote 179 907 tis. eur k dátumu prvej aplikácie preklasifikované z kategórie k dispozícii na predaj do kategórie finančných aktív povinne oceňovaných reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia. Zároveň vznikla banke

odložená daň v celkovej výške 4 802 tis. eur z položky zmena v reálnej hodnote finančných aktív k dispozícii na predaj vo vlastnom imaní do nerozdeleného zisku.

Banka vypočítala očakávané úverové straty a stám súvisiacu odloženú daň do nasledujúcich dvoch tabuliek.

Tabuľka č.11: Očakávané úverové straty a ich dopad na nerozdelený zisk

tis. eur	ECL	Položka súvahy
Očakávané úverové straty	- 38 315	
Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote	-32 532	Aktíva
Finančné aktíva oceňované cez ostatné súčasti komplexného výsledku	-848	Vlastné imania – oceňovacie rozdiely
Úverové prísluby, poskytnuté záruky a akreditívy	-4 935	Závazky – rezervy
Odložená daň	4 444	Aktíva – odložená daňová pohľadávka
Spolu dopad na nerozdelený zisk	-38 871	Vlastné imanie – nerozdelený zisk

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky Poštová banka, a.s. za rok 2017

V ďalšej tabuľke banka vyčíslila aký dopad bude mať IFRS 9 na vlastné imanie spoločnosti.

Tabuľka č.12: Očakávaný vplyv na vlastné imanie banky

tis. eur	Precenenie finančných aktív	Nerozdelený zisk
Počiatočný stav k 1.1.2018	12 618	217 887
Očakávané úverové straty a odložený daň	848	-33 871
Finančné aktíva oceňované v amortizovanej hodnote	-	-32 532
Finančné aktíva oceňované cez ostatné súčasti komplexného výsledku	848	-848
Úverové prísluby, poskytnuté záruky a akreditívy	-	-4 935
Odložená daň	-	4 444
Zmena klasifikácie	-4 802	4 802
Upravený počiatočný stav k 1.1.2018	8 664	188 818

Zdroj: Spracované podľa tabuľky uvedenej v poznámkach účtovnej závierky účtovnej jednotky Poštová banka, a.s. za rok 2017

Záver

Finančné nástroje sú neoddeliteľnou časťou každej účtovnej jednotky na trhu. Finančné nástroje predstavujú peňažné kontrakty medzi stranami. Môžu byť vytvorené, obchodované, modifikované alebo vysporiadané. Môžu to byť peňažné prostriedky (peňažná hotovosť a ekvivalenty peňažnej hotovosti), dôkazy o majetkovom podiele v účtovnej jednotke alebo zmluvné právo na inkasovanie alebo úhradu hotovosti (dlhopisy). Účtovná jednotka musí rozhodnúť v spojitosti s finančnými nástrojmi viacero dôležitých aspektov z pohľadu účtovníctva, ktoré budú finančné nástroje ovplyvňovať počas celej ich životnosti. Prvým aspektom je vykazovanie, teda kedy by mala účtovná jednotka prvotne vykázat' a následne kedy by mala ukončiť vykazovanie. Počas otázky prvotného vykázania musí riešiť otázku klasifikácie, od ktorej sa následne odvíja oceňovanie finančných nástrojov.

Do konca roku 2017 boli účtovné jednotky v problematike finančných nástrojov povinné uplatňovať štandard IAS 39, ktorý sa zaoberal vykazovaním, klasifikáciou a oceňovaním finančným nástrojov. V oblasti vykazovania riešil dve otázky a to kedy prvotne vykázat' finančný nástroj a kedy ukončiť vykazovanie daného finančného nástroja. Prvotné vykazovanie sa podľa IAS 39 sústreďuje na právnu stránku finančného nástroja, nie na ekonomickú podstatu. Finančný nástroj sa teda prvotne vykazoval v momente, kedy sa účtovná jednotka stáva jednou zo zmluvných strán týkajúcich sa finančného nástroja, moment kedy začnú účtovnej jednotke plynúť ekonomické úžitky alebo vznikne povinnosť úhrady nie je v tomto prípade podstatný. Ukončenie vykazovania podľa IAS 39 je pomerne zložitejšie v porovnaní prvotným vykazovaním. IAS 39 ďalej rieši otázku klasifikácie finančných nástrojov. Pre tento účel štandard poskytol niekoľko kategórií, do ktorých možno finančný nástroj zaradiť, pokiaľ spĺňa určité podmienky danej kategórie. Pri finančných aktívach sú tieto kategórie finančné aktíva oceňované reálnou hodnotou prostredníctvom výsledku hospodárenia, investíciu držané do splatnosti, poskytnuté úvery a pohľadávky a finančné aktíva k dispozícii na predaj. V oblasti finančných záväzkov sú podľa IAS 39 iba dve kategórie a to finančné záväzky oceňované reálnou hodnotou prostredníctvom výsledku hospodárenia a ostatné finančné záväzky. Správne zaradenie finančného nástroja je veľmi podstatné, nakoľko sa od toho následne odvíja oceňovanie. V oblasti oceňovania pracuje IAS 39 s dvoma oceňovacími veličinami, reálnou hodnotou a amortizovanou hodnotou. Pri prvotnom ocenení sa finančné nástroje vždy oceňujú reálnou hodnotou, niekedy sa však táto reálna hodnota môže upravovať o transakčné náklady. Následné ocenenie sa odvíja od kategórie do ktorej bol finančný nástroj zaradený.

Účtovným obdobím začínajúcim 1. januára 2018 alebo neskôr vstúpil pre väčšinu účtovných jednotiek do platnosti nový štandard zaoberajúci sa finančnými nástrojmi, štandard IFRS 9. Výnimku dostali účtovné jednotky ktorých hlavnou činnosťou je uzatváranie zmlúv poistného charakteru v spojitosti so štandardom IFRS 4 *Poistné zmluvy*, ktorý bude nahradený štandardom IFRS 17 *Poistné zmluvy*. Takéto finančné inštitúcie dostali možnosť odkladu uplatnenia štandardu IFRS 9 do roku 2021, koncom roka 2018 im bol tento odklad predĺžený ešte o jeden rok, teda do roku 2022. Štandard IFRS 9 prináša zjednodušenie a sprehľadnenie problematiky finančných nástrojov nakoľko IAS 39 bol v niektorých častiach príliš komplikovaný a miesto odpovedí poskytoval iba viacej otázok. Problematické bolo hlavne klasifikovanie, kedy bolo určenie do akej kategórie patrí finančný nástroj, príliš komplikované. Od tohto sa neskôr odvíjalo aj oceňovanie, čiže zlé klasifikovanie finančného nástroja by mohlo ovplyvňovať jeho účtovanie počas celej jeho životnosti. IFRS 9 preto zjednodušil klasifikovanie finančných nástrojov a vytvoril skupiny na základe samotného oceňovania finančných nástrojov. Klasifikovanie a teda aj oceňovanie sa odvíja od obchodného modelu, ktorý účtovná jednotka na finančný nástroj aplikuje, zároveň musí vykonať test peňažných tokov. Na základe tohto sa potom finančné aktíva klasifikujú ako oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia, oceňované reálnou hodnotou cez ostatné časti komplexného výsledku a oceňované v amortizovanej hodnote. Finančné záväzky sa rozdeľujú na oceňované reálnou hodnotou cez výsledok hospodárenia alebo oceňované v amortizovanej hodnote. Oceňovanie teda ostalo podobné ako pri IAS 39, rozdiel vznikol pri reálnej hodnote, kedy účtovná jednotka vyberá, či budú mať prípadné zmeny hodnoty finančného nástroja vplyv na výsledok hospodárenia alebo nie. Vykazovanie ostáva rovnaké ako v prípade IAS 39, prvé vykazovanie ostáva zamerané na právny aspekt zmluvy a pre ukončenie vykazovania aj naďalej platí rozhodovací diagram uvedený pri IAS 39. Podstatným rozdielom medzi IAS 39 a IFRS 9 bol model očakávaných úverových strát, ktorý zaviedol práve štandard IFRS 9. Tento model slúži na vypočítanie očakávanej straty. Vzniknutie tohto modelu podnietila finančná kríza v roku 2008, kedy účtovné jednotky nebrali do úvahy budúce straty ktoré by mohli nastať, ako dôsledok z toho boli obrovské straty ktoré účtovné jednotky vykázali takmer z ničoho nič keď táto kríza naplno uderila finančný trh.

Pre zobrazenie rozdielov medzi týmito dvoma štandardmi sme vybrali niekoľko účtovných jednotiek, ktoré mali v poznámkach uvedené dopady ktoré bude mať uplatnenie nového štandardu. Prvou účtovnou jednotkou bol mobilný operátor Slovak Telekom, a.s.,

jedná sa teda o nefinančnú inštitúciu. Neočakávali žiadne rozdiely v klasifikácii alebo oceňovaní, avšak pri použití modelu očakávaných úverových strát vznikla v tejto účtovnej jednotke pomerne vysoká opravná položka, ktorá následne ovplyvnila aj odloženú daň. Ďalšie tri skúmané účtovné jednotky boli všetky finančnými inštitúciami, jednalo o komerčné banky, VÚB, a.s., Slovenská sporiteľňa, a.s. a Poštová banka, a.s.. V každej banke nastali pomerne vysoké zmeny, niektoré boli vplyvom modelu očakávaných budúcich strát, niektoré boli na základe reklasifikácie finančných nástrojov. Všetky zmeny boli vyčíslené na základe analýzy finančných nástrojov v účtovných jednotkách. Tieto zmeny ešte banky neuplatnili, nakoľko sa jednalo o účtovné závierky za rok 2017 a štandard vstupuje do platnosti až od nasledovného účtovného obdobia, mali preto slúžiť skôr ako orientačný bod pre externých používateľov.

Podstata vzniku IFRS 9 *Finančné nástroje* je zjednodušenie prístupu k finančným nástrojom, ktorý uviedol IAS 39. Zjednodušené klasifikovanie a zavedenie modelu očakávaných strát by mali zjednodušiť a sprehládniť informácie o finančných nástrojoch všetkým interným ale hlavne externým používateľom. Účtovné jednotky sa dlhšie museli pripravovať na implementáciu tohto štandardu, ako pomoc im slúžila implementačná príručka, ktorú vydala IASB.

Zoznam použitej literatúry

Knihy

1. KRIŠTOFÍK, P., SAXUNOVÁ, D., ŠURANOVÁ, Z. 2011 *Finanční účtovníctvo a riadenie s aplikáciou IAS/IFRS*, Bratislava: IURA EDITION, 2011. ISBN 978-80-8078-396-9.
2. MÁZIKOVÁ, K., MATEÁŠOVÁ, M., ONDRUŠOVÁ, L., 2016. *Účtovníctvo vo finančnom riadení*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-8168-405-0.
3. SVITEK, M. 2008, *Finančné nástroje podľa IAS/IFRS*. Bratislava: IURA Edition, 2008. 339 s. ISBN 978-80-8078-188-0.

Internetové zdroje

4. Mojca Gornjak, International school for Social and Business studies. Comparison of IAS 39 and IFRS 9: The Analysis of Replacement. [online]. [cit.2018-12-10]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/319293533_Comparison_of_IAS_39_and_IFRS_9_The_Analysis_of_Replacement>
5. Kolektív autorov spoločnosti PwC, IFRS 9, Financial Instruments Understanding the basics. [online]. [cit.2018-12-10]. Dostupné na internete: <<https://www.pwc.com/gx/en/audit-services/ifrs/publications/ifrs-9/ifrs-9-understanding-the-basics.pdf>>
6. Šimon Kolář, Úskalí implementace IFRS 9 a jeho dopad interní audit. [online]. [cit.2018-12-10]. Dostupné na internete: <https://www.interniaudit.cz/download/Simon_Kolar_KPMG_Dopad%20IFRS_9_na_interni_audit.pdf>
7. Kolektív autorov spoločnosti PwC, IASB vydal IFRS 9, Finančné nástroje. [online]. [cit.2018-12-10]. Dostupné na internete: <https://www.pwc.com/sk/sk/audit/assets/2014/pwc_rychlo-a-strucne_2014-november_iasb-vydal-ifrs9-financne-nastroje.pdf>
8. Kolektív autorov spoločnosti Delloitte Global Services Limited. IFRS 9 – Financial instruments. . [online]. [cit.2019-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.iasplus.com/en/standards/ifrs/ifrs9>>

9. Kolektív autorov spoločnosti Deloitte Global Services Limited. IAS 39 – Financial Instruments: Recognition and Measurement. [online]. [cit.2019-01-10]. Dostupné na internete: <<https://www.iasplus.com/en/standards/ias/ias39>>

Národná a nadnárodná úprava

10. Zákon č. 431/2002 Z.z. o účtovníctve v znení neskorších predpisov
11. IAS 32 *Finančné nástroje: Prezentácia* v
<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549876728657&uri=CELEX:02008R1126-20190101>>
12. IAS 39 *Finančné nástroje: Vykazovanie a oceňovanie* v
<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549876728657&uri=CELEX:02008R1126-20190101>>
13. IFRS 7 *Finančné nástroje* v
<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549876728657&uri=CELEX:02008R1126-20190101>>
14. IFRS 9 *Finančné nástroje* v
<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549876728657&uri=CELEX:02008R1126-20190101>>
15. IFRS 13 *Reálna hodnota* v
<<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1549876728657&uri=CELEX:02008R1126-20190101>>
16. Nariadenie 1126/2008 v znení neskorších úprav
<<https://www.finance.gov.sk/sk/dane-cla-uctovnictvo/uctovnictvo-audit/uctovnictvo/legislativa-eu/zoznam-platnych-ias/ifrs/>>

Účtovné závierky

17. Účtovná závierka účtovnej jednotky Slovak Telekom, a.s. za rok 2017
<<http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6292159>>
18. Účtovná závierka účtovnej jednotky VÚB, a.s. za rok 2017
<<http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6142513>>
19. Účtovná závierka účtovnej jednotky Slovenská sporiteľňa, a.s. za rok 2017
< <http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6143117>>
20. Účtovná závierka účtovnej jednotky Poštová banka, a.s. za rok 2017
< <http://www.registeruz.sk/cruz-public/domain/financialreport/show/6250836>>